

**EN FONETISK STUDIE OM SVENSKAN I
SIDEBY OCH SKAFTUNG**

Kirsi Kiviniemi

Pro gradu-avhandling i svenska
Jyväskylä universitet
Institutionen för språk och kommunikationsstudier
Hösttermin 2018

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä: Kirsi Kiviniemi	
Työn nimi: En fonetisk studie om svenskan i Sideby och Skaftung	
Oppiaine: Ruotsin kieli	Työn laji: Pro gradu -tutkielma
Aika: Joulukuu 2018	Sivumäärä: 75 + 6
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli selvittää foneettisia erityispiirteitä ruotsin kielen murteessa, jota puhutaan Siipyyn ja Skaftungin kylissä Kristiinankaupungissa. Erityisesti tarkoituksena oli pyrkiä löytämään sellaisia piirteitä, jotka eroavat ns. ruotsin standardikielen (sekä suomenruotsi että ruotsinruotsi) fonetiikasta. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla viittä henkilöä ja se koostui haastattelusta ja kuvakertomuksesta, jotka äänitettiin foneettista analyysia varten. Aineistoa analysoitiin pääasiallisesti auditiivisesti. Aineiston analyysi oli pääosin kvalitatiivista, mutta joiltakin osin käytettiin lisäksi määrällistä analyysiä.</p> <p>Tutkimustulokset osoittavat, että murteessa esiintyy sekä primäärejä että sekundäärisiä diftongeja. Murteessa on kvalitatiivinen ero lyhyen ja pitkän u-äänteen ääntämisessä, mutta a-äänteessä ei ole vastaavaa kvalitatiivista eroa. Konsonanttiäänteiden osalta tulokset osoittavat, että murteen äng-äänteessä ääntyy usein klusiili /g/: [ŋg]. Lisäksi /g/ ja /k/ voivat palatalisoitua etuvoikaalin jälkeen myös sanan sisällä, ja murteessa esiintyy kaksi erilaista l-äännettä. Tämän tutkimuksen perusteella prosodia lausumatasolla muistuttaa monilta osin suomenruotsia (mm. paljon painotuksia). Vokaali painollisissa tavuissa voi olla lyhyt, pitkä tai ylipitkä. Intonaatio yksi- ja kaksitavuisissa sanoissa (väitelausumissa) on usein nouseva painollisessa tavussa, ja sävelhuippu toteutuu usein melko myöhään. Tämä on epätyypillistä suomenruotsille, mutta todettu myös aiemmin tyypilliseksi Pohjanmaan murteissa. Sanaintonaatioissa esiintyy kuitenkin variaatiota, mikä saattaa johtua standardiääntämyksen vaikutuksesta murteeseen.</p>	
Asiasanat: dialekter, finlandssvenska, fonetik, Kristinestad	
Säilytyspaikka: JYX	
Muita tietoja: -	

INNEHÅLL

1	INLEDNING	8
2	TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	10
2.1	Om olika talspråksnivåer i svenska	10
2.1.1	Om standardspråk och dialekt.....	10
2.1.2	Dialektkontakter och dialektförändring	13
2.1.3	Sverigesvenska och finlandssvenska	14
2.2	Svenska dialekter – indelning och översikt över tidigare forskning.....	15
2.2.1	Indelning av de svenska dialekterna	16
2.2.2	Indelning av de finlandssvenska dialekterna	18
2.2.3	Forskning i svenska dialekter – historia och analysmetoder	19
2.3	Vokaler och konsonanter i svenskan	20
2.3.1	Vokaler och konsonanter i svenskan.....	21
2.3.2	Om regionala skillnader i vokal- och konsonantuttalet i svenska.....	22
2.4	Svensk prosodi.....	23
2.4.1	Betoning.....	24
2.4.2	Ordintonation.....	25
2.4.3	Fras- och satsintonation	28
2.4.4	Regionala skillnader i svensk prosodi.....	29
2.4.5	Prosodiska skillnader mellan sverigesvenska och finlandssvenska....	31
2.5	Svenskan i Österbotten	32
2.5.1	Studier om österbottniska dialekter	32
2.5.2	Svenskan i Kristinestad.....	34
3	MATERIAL OCH METOD.....	36
3.1	Målet med studien.....	36
3.2	Materialinsamlingen	37
3.2.1	Informanterna i studien	38
3.3	Metoden i studien.....	40
4	RESULTAT	43
4.1	Vokaluttal.....	43

4.1.1	Kvalitet hos a- och u-ljudet.....	43
4.1.2	Fonemen /e/ och /ɛ/.....	45
4.1.3	Diftonger.....	47
4.2	Konsonantuttal.....	49
4.2.1	Ng-ljudet och norrländsk förmjukning.....	50
4.2.2	L-ljudet.....	51
4.2.3	Annat om konsonantuttalet.....	54
4.3	Prosodin.....	55
4.3.1	Prosodin i deklarativa yttranden i fritt tal.....	55
4.3.2	Intonation i betonade en- och tvåstaviga ord i fritt tal.....	61
5	SAMMANFATTANDE DISKUSSION.....	68

1 INLEDNING

Svenska dialekter har studerats ända från 1600-talet och fonetisk dialektforskning började mot slutet av 1800-talet (Wessén 1970: 78–80). I Sverige finns det en lång tradition av prosodiforskning i svenska dialekter och den har mestadels koncentrerat sig på accenter (Iivonen 1987: 251–252). Bruce (2010: 30) konstaterar att även om det har skett en viss dialektutjämning finns det fortfarande betydlig fonetisk variation över det svenska språkområdet. Han framhåller att den nuvarande dialektala variationen i svenska gäller mera uttalet och mindre t.ex. ordförrådet. Dock finns det en del morfologisk och fonologisk variation mellan de olika svenska dialekterna (se t.ex. Pamp 1978: 30–32). Vad gäller fonetiken nämner Bruce (2010: 34–35) att det förekommer mest dialektal variation i vokaluttalet medan variationen är relativt litet vad gäller konsonantuttalet. Om prosodin skriver han (ibid.) att den varierar speciellt regionalt men har även en viktig roll lokalt.

Målet med denna studie är att redogöra för fonetiska drag i en finlandssvensk dialekt som talas i byarna Sideby och Skaftung i Kristinestad. Området ligger i södra Österbottnen vid Finlands västkust där svenska talas som majoritetsspråk (se figur 2 i avsnitt 2.2.2). De finlandssvenska dialekterna har genom tiderna studerats flitigt, men de flesta studier handlar om lexikon, morfologi eller fonologi. Om fonetik i de finlandssvenska dialekterna finns det däremot inte mycket tidigare forskning och prosodisk forskning finns det ännu mindre. Speciellt sparsamt finns det skrivet om språket i Kristinestad och dess omgivning. Svenskan i Kristinestad har tidigare studerats av Ann-Marie Ivars (1991, 1996, 2012, 2015), men hon koncentrerar sig mest på språket i kärnstaden. Ivars (2012) har dock studerat hur stadsmålet har påverkats av dialekterna och vice versa. I hennes undersökning framgår att det talas stadsmål i kärnstaden och dialekt i omgivningen, dvs. i Tjöck, Lappfjärd och Sideby (tidigare landskommunerna). Språkljuden i Sidebydialekten har tidigare studerats akustiskt av Karl Axel Holmberg (1986). Det finns dock så gott som inget skrivet om intonation eller andra prosodiska egenskaper i den svenska som talas i Kristinestadstrakten.

Syftet med denna studie är att beskriva dialekten i Sideby och Skaftung ur en fonetisk synvinkel. Syftet är inte att jämföra språket mellan dessa två byar utan dessa betraktas som ett enhetligt språkområde. I denna studie analyseras såväl enskilda talljud som tallets prosodi. Vad gäller vokaler och konsonanter ligger fokus på sådana uttalsdrag som enligt mina auditiva iakttagelser verkar vara typiska för dialekten. Ett ytterligare mål är att beskriva drag som eventuellt avviker från standardfinlandssvenskan eller är gemensamma med sverigesvenskan till motsats från finlandssvenskan. Vad gäller prosodin behandlas prosodiska egenskaper (såsom rytm och intonation) på yttrandenivån samt ordintonation i en- och tvåstaviga ord som är delar av påståendeyttranden. Forskningsfrågorna i denna studie är således följande:

- Hurdant är vokaluttalet i Sidebymålet jämfört med det finlandssvenska och det sverigesvenska standardspråket?
- Hurdant är konsonantuttalet i Sidebymålet jämfört med det finlandssvenska och det sverigesvenska standardspråket?
- Hurdan är prosodin i dialekten i korta deklarativa yttranden i fritt tal?
- Hurdan är intonationen i dialekten i betonade en- och tvåstaviga ord i fritt tal?

Materialet i studien består av intervjuer av fem personer som bor i området Sideby och Skaftung i Kristinestad. Intervjuerna bestod av två olika delar där informanterna förväntades tala mer eller mindre dialektalt. I den första delen fick informanterna svara på frågor som gällde deras hemtrakt samt språkvanor medan i den andra delen av intervjun fick de fritt berätta om en teckning. Som metod i studien används akustisk och auditiv analys. Vid akustisk analys av materialet används dataprogrammet Praat som tekniskt hjälpmedel. Jämförandet med standardfinlandssvenska respektive sverigesvenska baserar sig på litteraturjämförelse, dvs. tidigare studier och kunskap om uttalet i dessa två standardspråksvarianter.

I kapitel 2 redogörs för centrala termer som används i denna studie, tidigare forskning kring ämnet samt dialektforskningens historia och metoder. I kapitel 3 presenteras forskningsmaterialet och informanterna samt metoder som används i denna studie och därefter presenteras resultaten i kapitel 4. Till slut följer en sammanfattande discussionsdel med förslag till vidare forskning kring ämnet (kapitel 5).

2 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I detta kapitel presenteras först definitioner av termerna *standardspråk* och *dialekt* samt *sverigesvenska* och *finlandssvenska* (avsnitt 2.1). I avsnitt 2.2 ges en översikt över olika svenska dialekter och svensk dialektforskning. I avsnitt 2.3 redogörs för vokal- och konsonantuttalet i svenskan. Därefter presenteras centrala prosodiska begrepp och diskuteras variation i svensk prosodi (avsnitt 2.4). Till slut presenteras i korthet det svenska Österbotten i Finland som inkluderar byarna Sideby och Skaftung samt diskuteras ett antal studier som gjorts om de österbottniska dialekterna med fokus på fonetiska studier (avsnitt 2.5).

2.1 Om olika talspråksnivåer i svenska

När det gäller olika talspråksnivåer görs ofta en indelning i standardspråk och dialekter. Termen standardspråk definieras ofta som neutral och riksgiltig språkvariant som inte sällan förknippas med högprestigespråket. Standardspråket tycks vidare vara något som har sin grund i det officiella skriftspråket. Ordet *dialekt* kommer från det grekiska ordet *diálektos* (av verbet *dialégomai* ”samtala”) och betyder bl.a. ”tal”, ”talspråk” eller ”språk”. Därmed kan man konstatera att en dialekt har med talet att göra och syftar alltså främst på *ett talat språk* medan standardspråket ofta förknippas med *ett skrivet språk*. Det finns dock något avvikande definitioner till dessa två termer: härnedan presenteras några vanliga definitioner.

2.1.1 Om standardspråk och dialekt

Enligt Pamp (1978: 9) är *ett riksspråk* ”en beteckning för den språkvariant i ett land som har högst status och som ofta i ett eller flera avseenden har officiell sanktion”. Därmed kan riksspråket ses som en synonym till *nationalspråk*. Kuronen & Leinonen (2010: 7) definierar termen något neutralare som en riksgiltig språkform som saknar någon tydlig regional eller social färgning, och de använder termen *standardspråk* som synonym till riksspråk. Däremot definierar Wessén (1970: 8–9) termen riksspråk i första hand som skriftspråk, men han framhåller vidare att riksspråket också kan användas i betydelsen *det allmänna talspråket*. Wessén (ibid.) använder också termer *bildade talspråket* och

det talade riksspråket som har utvecklats från olika dialektala uttal och former och ”någorlunda enhetligt och likformigt brukas över hela landet”. Josephson (2002: 50) använder termen *standardnorm* i stället för *standardspråket* och skriver att det speciellt i samband med talspråk syftar på en högprestigevarietet och är därmed en motsats till dialekter samt sociolekter. Josephson (2002: 51) nämner vidare att hela begreppet standardspråk kan ifrågasättas och spekulerar om någon sådan neutral varietet utan någon regional variation kan finnas, speciellt om det är frågan om talspråket.

Molde (1983: 59) använder termen *normalspråk* som synonym till *ett talat riksspråk* och påstår att det har utvecklats från det skrivna standardspråket (eller riksspråket) i samband med det bildade talspråket i Mellan-Sverige. Molde (1983: 61) konstaterar att det talade riksspråket nått en stark ställning och påverkat de gamla genuina dialekterna, men ändå finns många gamla dialektala drag kvar.

För termen *dialekt* har det inom språkvetenskapen och sociolingvistikens uppstått några olika betydelser. Söderholm (1998: 573–574) presenterar två olika definitioner för termen: Enligt den första definitionen är en dialekt någonting som avviker från standardspråket, men enligt den andra definitionen är en dialekt en talad varietet av något språk. Hon betonar vidare att en dialekt alltid är en variant av ett talspråk och att den aldrig har något officiellt skriftspråk. Pamp (1978: 9) definierar termen *dialekt* på följande sätt: ”en regionalt betingad, från riksspråket i väsentliga avseenden avvikande språklig variant”. Han konstaterar ändå att denna definition är något ohistorisk för dialekterna har existerat innan riksspråket. Wessén (1970: 10) skriver i enlighet med Pamp att dialekterna, dvs. de gamla bygdemålen, härstammar från urnordiskan och därmed baserar sig riksspråket oundvikligen på en mängd dialekter.

Bruce (2010: 15–17) framhåller att termen *dialekt* är långt ifrån entydig och därmed svårt att definiera och han presenterar tre olika definitioner av termen: Enligt den första definitionen är dialekt en ”variant av ett språk”, vilket också är den mest neutrala definitionen. Enligt den andra definitionen kan dialekter definieras som ”varianter av ett språk med lägre prestige”, dvs. som från standardspråket avvikande språkformer. Den tredje definitionen markerar dialekter som ”ursprungliga, genuina språkformer” och de har även kallats för *landsmål*, *folkmål* eller *mål*. Termen *språklig varietet* som är en

även kallats för *landsmål*, *folkmål* eller *mål*. Termen *språklig varietet* som är en ytterst neutral term har börjat användas mycket i stället för *dialekt*.

Dialekt har traditionellt definierats enligt geografiska principer som regional variant av ett språk, men Petyt (1980: 27) påpekar dock att det blivit vanligt att använda termen också för social variation. Bruce (2010: 16) konstaterar likaså att man numera ofta jämför sociala varianter, dvs. *sociolekter*, med regionala varianter, dvs. *regiolekter*. Andersson (2008: 34–35) påpekar att inte heller vilka som helst språkliga gemenskaper är helt homogena för det finns språklig variation också hos enskilda individer och vidare kan språkbruket variera hos en individ i olika kontexter. Wessén preciserar (1970: 75) att olika individer kan tala dialekten olika starkt och det är många sociolingvistiska faktorer som gör sig gällande. Bruce (2010: 19–20) konstaterar att social klass, kön och ålder är de mest påverkande faktorerna i samband med fonetisk variation. Folk med hög social status tenderar att tala mer standardspråk medan folk i de lägre socioekonomiska klasserna ofta talar mer dialektalt. Vad gäller variation mellan olika kön har ett antal studier visat att män talar i allmänhet mer dialektalt medan kvinnor tenderar att tala mer standardspråksaktigt. Om individuell språkvariation hos en språkbrukare används termen *idiolekt* (Bruce 2010: 16).

Numera kan det vidare urskiljas en variant som ligger mellan standardspråket och dialekt. Sådana här mera utslätade och standardspråkinfluerade språkformer kallas *regionala varianter* (Bruce 2010: 15–17), *regionala standardspråk* eller *regiolekter* (se t.ex. Kuronen & Leinonen 2010: 79). Ivars (2012) använder ytterligare termen *stadsmål* som är en i någon mån utjämnad *stadsdialekt* och kan ses som stadium mellan regiolekt och genuin dialekt. Ivars tillämpar här Dahlstedts (refererat i Ivars 1996, 1991) skala för olika talspråksnivåer som är: neutralt riksspråk, regionalt riksspråk, utjämnad dialekt och genuin dialekt. Ivars (2015: 22) anser att det inte finns någon ”maximal standard” av finlandssvenska på samma sätt som det finns i sverigesvenska. Med detta syftar hon eventuellt på att även det finlandssvenska standardspråket kan ses som en regional variant av svenska i förhållande till hela det svenska språkområdet.

I denna avhandling används termen *dialekt* i betydelsen: *en regional talvariant av ett språk* (jfr. Bruce 2010 och Petyt 1980). Med termen syftar jag därmed till en rent geografisk varietet och tar inte hänsyn till olika sociala eller individuella faktorer.

2.1.2 Dialektkontakter och dialektförändring

Söderholm (1998) konstaterar att dialekter som regionalt sett är nära varandra ofta är mycket likadana. Om detta fenomen använder hon termer *regional språkkedja* (fi. *alueellinen kieliketju*) och *språkkontinuum* (fi. *kielellinen jatkumo*). Ivars (2015: 22) skriver i enlighet med Söderholm att det snarare är fråga om ett kontinuum mellan lokal dialekt – neutralt standardspråk i stället för tudelningen i dialekter och standardspråk.

Söderholm betonar att det inte alltid är lätt att dra gränsen mellan ett språk och en dialekt. Som ett problematiskt exempel presenterar hon språksituationen mellan Norge, Sverige och Danmark där alla tre språk liknar mycket varandra. Folk med olika språk kan därmed förstå varandra tämligen bra, men å andra sidan kan det finnas så olika dialekter inom ett och samma språk att människor som i princip talar samma språk ändå inte kan förstå bra varandra, vilket är fallet i t.ex. Norge (Söderholm 1998: 575–577). Pamp (1978: 9) nämner som en förklaring att olika politiska faktorer ofta har en viktigare roll när det gäller att göra indelning i riksspråk och dialekt snarare än rent språkliga faktorer.

Språket är ett mänskligt system och därför förändras det. Såväl dialekter som standardspråket förändras i takt med samhällsutvecklingen. Förändringarna kan drabba alla nivåer i språket såsom ljudsystemet, böjningssystemet, syntaxen eller ordförrådet (Pamp 1978: 12). Wessén (1970: 77) skriver att språket i städer har blivit mer utsatt för främmande intryck och därför har de olika stadsmålen i allmänhet blivit mera utjämnade jämfört med de omgivande landsmålen. Wessén (1970: 11) konstaterar att de genuina dialekterna i regel är bättre bevarade i periferiska områden, t.ex. på Gotland, i Norrland och i svenska bygder i Finland.

Enligt Söderholm (1998: 577) tenderar standardspråket att påverka talspråket så att det blir allt mer enhetligt och dialekterna närmar sig varandra. Söderholm (ibid.) anser att ordförrådet orsakar de största svårigheterna som orsakar att olika dialekttalare inte för-

står varandra, vilket lett till att ordförrådet mellan olika folkmål och standardspråk blivit mera enhetligt i Finland. Bruce (2010: 30) konstaterar likaså att den nuvarande dialektala variationen i svenska gäller mestadels uttalet och i mindre grad ordförrådet. Han framhåller att även om det skett en viss utjämning t.o.m. i uttalet finns det fortfarande betydelsefull dialektal variation över det svenska språkområdet. Ivars (2015: 166–168) nämner dock att ungdomar i Österbotten talar t.o.m. mer dialektalt än vissa vuxna, vilket talar för att dialekterna trots allt lever starkt och har stor social betydelse även idag.

Multietnicitet och mångspråkighet speciellt i Sveriges storstäder Stockholm, Göteborg och Malmö har lett till att nya varianter av svenska uppstått. Dessa varianter kallas bl.a. för *invandrarsvenska*, *förortsvenska*, *multietnolekt* eller *blattesvenska* (Bruce 2010: 221; Young 2018). Young (2018) använder även termen *ortenspråk* i samma betydelse. Bruce (2010: 221) skriver att dessa nya varianter av svenska har egna särdrag vad gäller ordförrådet och uttalet.

2.1.3 Sverigesvenska och finlandssvenska

Termen *sverigesvenska* eller *rikssvenska* används i betydelsen det svenska standardspråket i Sverige. På motsvarande sätt syftar *finlandssvenska* på det svenska standardspråket i Finland, som också benämns *standardfinlandssvenska* (Kuronen & Leinonen 2010: 108). Med dessa termer syftas härmed på de två standardiserade talspråksvariationerna i svenska. I detta avsnitt diskuteras i korthet hur det sverigesvenska och det finlandssvenska standardspråket har kommit till och hur de är relaterade till varandra.

Det sverigesvenska standardspråket har sina rötter i talet i Mellan-Sverige vilket hade blivit det administrativa centrumet under medeltiden (Molde 1983: 59). Wessén (1970: 8–9) framhåller att det talade svenska riksspråket är en kulturprodukt och att det eventuellt börjat formas mot slutet av 1600-talet. Molde (1983: 59) föreslår att det talade svenska standardspråket har utformats från det skrivna svenska skriftspråket och det bildade talspråket.

Ahlbäck (1970: 20) konstaterar i enlighet med Kuronen & Leinonen (2011: 30–31) att det finlandssvenska standardspråket baserar sig på finlandssvenska dialekter, men spe-

ciellt på den svenska som talades i Åbo under 1600-talet. Kuronen & Leinonen (ibid.) framhåller att det talade svenska språket var redan då som minoritet i Finland och därför kan man anta att det finlandssvenska uttalet påverkades av finskan som var majoritetens språk. Kuronen & Leinonen (2010: 80) nämner vidare att det s.k. finlandssvenska standardspråket ligger språkligt närmast den svenska som talas i södra Finland.

Ivars (1991b) konstaterar att finlandssvenskan kan betraktas som en regional variant av det svenska standardspråket. Mera precis nämner hon finlandssvenskan som *ett regionalt riksspråk*. Ivars (1991b) diskuterar vidare om finlandssvenskan kunde betraktas som ett eget språk efter att den från 1809 börjat utvecklas delvis enligt andra principer än svenskan i Sverige och att den används i en annan sociokulturell miljö. I allmänhet brukar dock dessa två standardvarianter, sverigesvenskan och finlandssvenskan, ses som parallella standardnormer av ett och samma språk.

Latomaa (2002: 106) skriver i enlighet med Ivars att finlandssvenskan skiljer sig från sverigesvenskan i många avseenden såsom t.ex. uttalet och ordförrådet. Hon konstaterar dock att dialekterna i Österbotten och på Åland (de nordfinlandssvenska dialekterna) har flera gemensamma drag med sverigesvenskan än de andra östliga målen. Harling-Kranck (1981: 78) preciserar att inflytandet från Sverige är tydligast i södra Österbotten, på Åland samt i vissa delar av Åboland.

2.2 Svenska dialekter – indelning och översikt över tidigare forskning

De svenska dialekterna har grunden i fornnordiskan, men om dialekternas exakta ålder kan man inte säga något säkert. Flertalet av de moderna dialektala särdragen antas ha uppkommit på senmedeltiden då det skedde många språkförändringar i svenska språket. Dialektdragen kan dock vara av väldigt olika datum. I dialekterna finns således å ena sidan *arkaismer*, dvs. drag som härstammar från fornspråket och å andra sidan *novationer*, dvs. drag som inte fanns i fornspråket. (Pamp 1978: 19; Wessén 1970: 70–71)

Svenska har talats i Sverige redan långt innan det svenska skriftspråket och det talade standardspråket uppstod (Wessén 1970: 70–71). Även i Finland svenska talats enligt

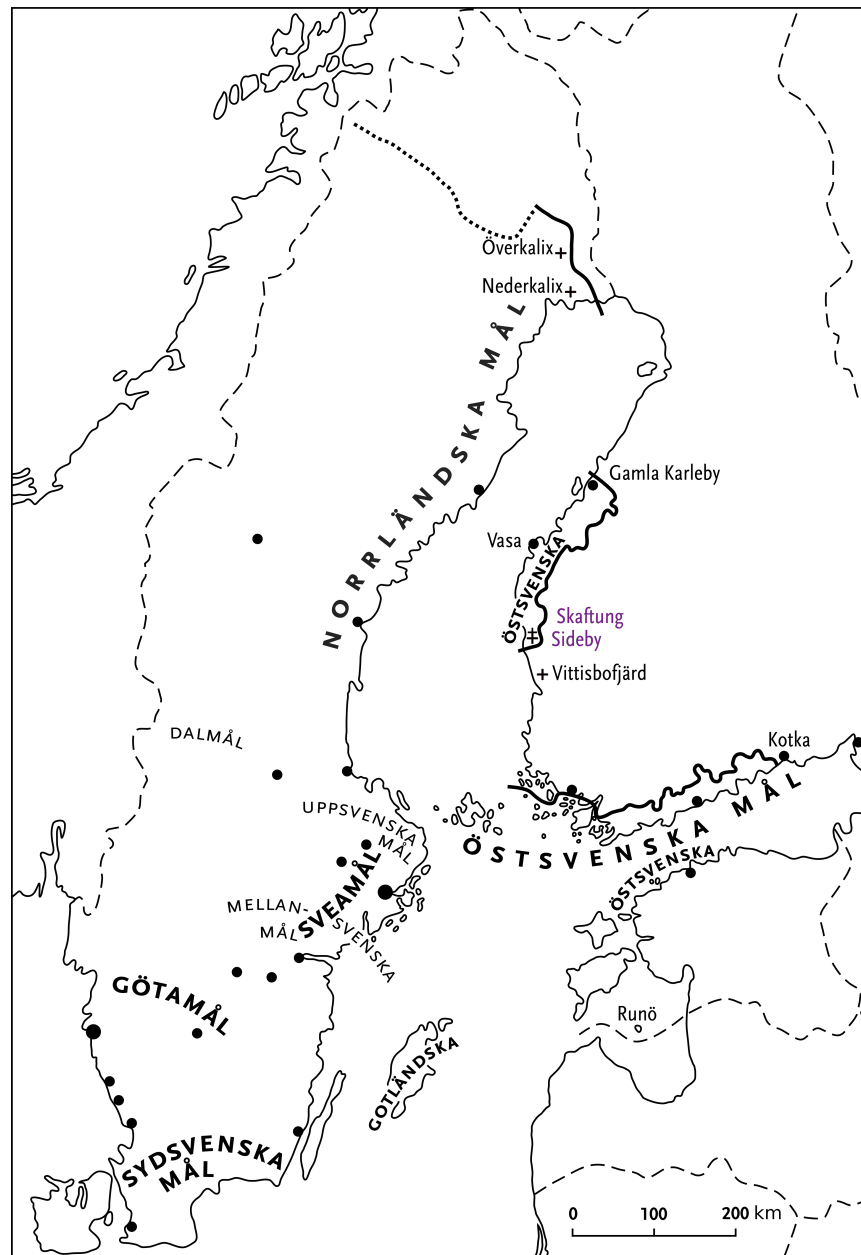
olika bedömningar i cirka ett tusen år (se t.ex. Ivars 2015). Detta har sin grund i att Finland hamnade som en del av Sverige under medeltiden och då började svenskar flytta till Finland. Kuronen & Leinonen (2011: 13–14) anser att folk från dagens Sverige började flytta till Nyland redan på 1200-talet och till Österbotten på 1300-talet möjligen p.g.a. den snabba befolkningsökningen i Sverige. Ahlbäck (1971: 5) konstaterar att de finlandssvenska dialekterna i regel är rätt ålderdomliga vilket till stor del beror på det perifera läget i jämförelse med det sverigesvenska talesättet.

De svenska dialekterna kan kategoriseras något olika i olika sammanhang eller av olika forskare. I avsnitt 2.2.1 presenteras några av de viktigaste kategoriseringarna av de svenska dialekterna som förekommer i tidigare litteratur. I avsnitt 2.2.2 presenteras en närmare indelning av de finlandssvenska dialekterna med hänsyn till denna studie.

2.2.1 Indelning av de svenska dialekterna

De svenska dialekterna kan indelas olika beroende på vilken synvinkel man utgår ifrån. Därtill är det överhuvudtaget svårt att dra entydiga dialektgränser (se t.ex. Wessén 1970: 12–13). Det har dock funnits en stark tendens inom forskning att försöka gruppera folkmålen enligt likheter i uttal, ordförråd och andra språkliga kategorier. Den mest traditionella utgångspunkten för dialektindelning är geografin och de svenska dialekterna har traditionellt grupperats i enlighet med de geografiska landskapen.

Ett i litteraturen traditionellt förslag till indelning av de olika svenska folkmålen i sex olika huvudgrupper i enlighet med geografin är: sveamål, götamål, sydsvenska mål, norrländska mål, gotländska mål (eller gutamål) och östsvenska mål (Wessén 1970: 13; Molde 1983: 61–62; Bergman 1995: 219–220). Dessa finns presenterade i figur 1. Elerts (1994, ref. i Bruce 2010: 26–27) uppdelning är dock något avvikande: sydsvenska, östmellansvenska, västmellansvenska, gotländska, dalabergsmål, norrländska och finlandssvenska.

Figur 1. Indelning av de svenska dialekterna efter Wessén (1970: 14).

Sveamålen kan delas i en uppsvensk och en mellansvensk grupp och dessa talas i Mälardalen och i dess närhet (se figur 1 ovan). Dessa dialekter har haft störst betydelse för uppkomsten av rikssvenska. Götamål talas i omgivningen av Västergötland. Bergman (1995: 220) konstaterar att värmländskan ligger mellan sveamål och götamål och har vidare kopplingar till norskan. Sydsvenska mål talas i Skåne, Blekinge, södra Halland samt södra Småland. Norrländska (eller nordsvenska) talas norrut från Hälsingland i ett stort område i norra delen av Sverige. Dessa dialekter påminner mest sveamålen, men de är också i förbindelse med norska dialekter speciellt i väster mot norska gränsen.

Kontakter med finska finns det däremot speciellt i Norrbotten, även om finskan i större grad inte bör ha påverkat svenskan p.g.a. att finskan länge haft låg status i området (Kolu 2017: 26–27). Gotländska mål (eller gutamål) talas på Gotland och dessa anses vara rätt ålderdomliga och ha likheter med de östsvenska målen. De östsvenska målen innefattar dialekterna i Finland (finlandssvenska dialekter) och i Estland. (Molde 1983: 61–62; Bergman 1995: 220–222)

Ur en fonetisk synvinkel kan de svenska dialekterna enligt Bruce (2010: 25) grovt delas in i tre större områden vilka är centralsvenska, sydsvenska och finlandssvenska. Det sydsvenska dialektområdet är det gamla danska språkområdet och i dessa dialekter finns synliga likheter med danskan. I finlandssvenskan kan man däremot urskilja en del fonetiska särdrag som påminner om finskan. Bruce (2010: 25) betonar dock att inom var och en av dessa fonetiska huvudgrupper finns en del fonetisk variation.

2.2.2 Indelning av de finlandssvenska dialekterna

De finlandssvenska dialekterna tillhör gruppen östsvenska dialekter. Hultman var den som först gjorde en regional indelning av de finlandssvenska (och estlandssvenska) dialekterna i boken *De östsvenska dialekterna* (1894). Hultmans förslag är en tudelning i *nordfinlandssvenska* och *sydfinlandssvenska* (ref. i Harling-Kranck 1981: 65–67). Nordfinlandssvenskan innefattar dialekterna i Österbotten, Satakunta, Åland samt en del av Egentliga Finland (dialekterna i Korpo och Hitis) medan resten av dialekterna i Egentliga Finland tillhör sydfinlandssvenskan. Harling-Kranck (1981: 66) konstaterar att denna uppdelning senare har kompletterats, men den kvarstår ändå som en fundamental huvudgruppering. Också t.ex. Bruce (ref. i Aho 2010: 31) använder en liknande indelning i österbottniska och sydfinlandssvenska dialekter.

Enligt Kuronen och Leinonen (2010: 79) kan de svenska dialekterna i Finland vidare delas i tre regiolekter: åländska, sydfinlandssvenska och österbottniska. Kuronen och Leinonen framhåller att det dock finns många genuina svenska dialekter kvar i de svenska språkområdena i Finland även om de närmast talas på landsbygden och oftast i mera privata sammanhang. I de tre regiolekterna återfinns många uttalsdrag från de lokala dialekterna i omlandet (t.ex. Kuronen & Leinonen 2010: 79).

Delvis i enlighet med Kuronen och Leinonen (2010) konstaterar Leinonen (2012: 155) att inom forskning i allmänhet används följande geografiska indelning av de finlandssvenska dialekterna: dialekterna i Österbotten (och Satakunta), Åland, Åboland och Nyland (se figur 2). Harling-Kranck (1981: 73) skriver vidare att dessa ”huvuddialekter” kan delas in i mindre geografiska enheter vilka är: norra, mellersta och södra Österbotten, västra och östra Åland, västra och östra Åboland, västra, mellersta och östra Nyland.

Figur 2. Det finlandssvenska språkområdet såsom det beskrivs inom projektet *Spara det finlandssvenska talet*. Figuren är återgivning av sidan <http://www.sls.fi/sv/spara-talet>.

Ahlbäck (1971: 15–16) nämner att talspråket i södra Österbotten, Åland samt södra Åboland fått flera inflytelser från Sverige än de andra finlandssvenska talvarianterna. Därmed finns det dock några västliga drag i Åboland, Åland och Nyland, som inte återfinns i Österbotten (ibid.).

2.2.3 Forskning i svenska dialekter – historia och analysmetoder

Dialektforskning i Sverige går ända tillbaka till 1600-talet: Wessén (1970: 78–80) nämner Johannes Bureus (d. 1652) som första dialektforskare. I detta tidiga skede var dialektforskare i Sverige liksom i hela Europa i huvudsak intresserade av ordförrådet och

den främsta metoden var att samla dialektord (Wessén 1970: 78–80; Brøndum-Nielsen 1951: 8–16). På 1800-talet nådde studerandet av dialekter en stor framgång i samband med den komparativa filologin (Petyt 1980: 37). Det nya, starka intresset i folkmålen inriktades speciellt mot ljudläran och då fick den fonetiska dialektforskningen sin början. Kring 1880 började tidskriften *Svenska Landsmål* utgivas av professor Johan August Lundell som senare också skapade *landsmålsalfabetet* vilket blev ett viktigt redskap för fonetisk analys av folkmålen. Dialektmonografier, dvs. deskriptiva redogörelser för enskilda dialekter, var vanliga i en tidig dialektforskningstradition. En sådan var t.ex. Adolf Noreens *Fryksdalsmålets ljudlära* (1877) som beskriver en värmländsk svensk dialekt. (Brøndum-Nielsen 1951: 8–16; Wessén 1970: 80)

Också finlandssvenska dialekter har i viss mån studerats vetenskapligt fr.o.m. slutet av 1800-talet. Dessa tidiga studier var dock mest ordböcker och systematiska grammatikor över enstaka bygdemål. Hultman var den första som redovisade studier om det hela finlandssvenska dialektområdet i ett omfattande verk *De östsvenska dialekterna* (1894) som beskriver inte bara det finlandssvenska utan även det estlandssvenska språkområdet. Professor Olav Ahlbäck har skrivit många verk om de finlandssvenska folkmålen vilka har senare varit av stor betydelse för den finlandssvenska dialektologin. Han var den ende efter Hultman som beskrev hela det finlandssvenska dialektområdet i uppsatsen *Folkmålen. Den svenska folkstammen i Finland* (1940). Senare har han bl.a. skrivit *Ordbok över Finlands svenska folkmål*. (Harling-Kranck 1981: 65–66, 73)

2.3 Vokaler och konsonanter i svenskan

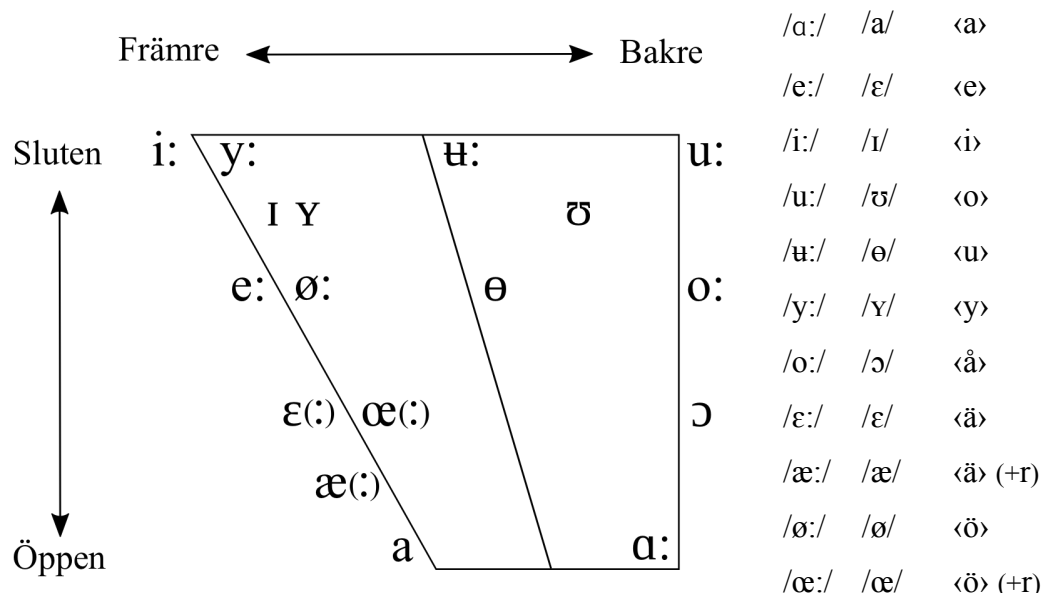
Termen *fonetik* syftar på uttalet vilket står i centrum i fonetisk forskning. Språkets minsta betydelseskiljande ljudenhet kallas för *fonem* (t.ex. pil/bil varav kan konstateras att /p/ och /b/ är olika fonem). *Allofoner* är däremot olika uttalsvarianter av ett fonem och de har ingen distinktiv funktion (ex. ljus/mörkt sje-ljud). De olika talljuden kan delas in i *vokaler* och *konsonanter*. (Bruce 2010: 31–33)

Enligt Bruce (2010: 102) finns det mest dialektal variation i svenska vad gäller vokaler. Han poängterar att vokaluttal kan variera mycket även lokalt till skillnad från konsonanter som däremot har relativt måttlig regional variation.

2.3.1 Vokaler och konsonanter i svenskan

Vokaler är till sin karaktär tonande ljud (Bruce 2010: 33). För det första kan vokalerna delas in i *främre* och *bakre* vokaler enligt tungryggens placering i främre vs. bakre delen av munhålan. För det andra används dimensionen *sluten* – *öppen* (också *hög* – *låg*) enligt vidden på luftpassagen mellan gommen och tungryggen. För det tredje kan indelning göras utmed dimensionen *orundad* – *rundad* enligt läpparnas ställning vid uttalet av vokal: vokaler uttalade med läpprundring kallas rundade. (Elert 2015: 23–25, Gårding & Kjellin 1998: 21)

Svenskans vokalfonem samt deras viktigaste allofoner finns presenterade i figur 3. De långa vokalerna kan i talet bli diftongerade, vilket innebär att man kan höra två olika klangfärger i en stavelse (Bruce 2010: 107). Engstrand (2008: 40) poängterar att diftongeringsgrad och -art dock varierar ansenligt i olika svenska språkvarianter.

Figur 3. De svenska långa och korta vokalfonemen samt allofonerna /æ/ och /œ/ i en vokalfyr-siding (centralsvenska). Symbolerna till vänster om strecket är orundade vokaler medan de till höger är rundade. Till höger anges motsvarande grafem av respektive fonem (eller allofon). (Baserar sig på Elert 2015: 31 och Riad 2014)

Konsonanter bildas genom att luftströmmen stöter något hinder i talröret. I svenskan finns det 18 konsonantfonem och dessa kan delas in i tonande /b, d, g, m, n, ŋ, v, j, l, r/ och tonlösa /p, t, k, f, s, ç, fi, h/ konsonanter (Bruce 2010: 33; Engstrand 2012: 55). Beröende på hindertypen kan konsonanterna delas in i klusiler /p, t, k, b, d, g/, frikativor /f, s, ç, fi, j, v/, vokalliknande ljud som innefattar lateral /l/ och vibrant /r/. H har både vokaliska och konsonantiska drag. Vidare kan konsonanterna kategoriseras enligt artikulationsstället, dvs. platsen för hindret. (Gårding & Kjellin 1998: 21–22)

2.3.2 Om regionala skillnader i vokal- och konsonantuttalet i svenska

I centralsvenskan (dvs. det sverigesvenska standardspråket) finns nio långa och åtta korta vokalfonem. I centralsvenskan (såsom även i många andra varieteter) har de korta fonemen /e/ och /ɛ/ sammanfallit och därmed uttalas båda som [ɛ] (Riad 2014: 22). I centralsvenskan gör man en tydlig skillnad mellan långt respektive kort a-ljud samt långt och kort u-ljud (se figur 3 ovan). De långa vokalerna kan vidare bli lätt diftonggerade: t.ex. [ij], [yj]. Beträffande konsonanter används det främre r-ljudet (också kallat tungspets-r) samt supradentala konsonanter /ŋ, t̪, d̪, ʃ, l̪/ som realiseras när /r/ följs av dentala konsonanter (r + d, n, s, t, l) i centralsvenskan. De tonlösa klusilerna /k, t, p/ blir aspirerade i början av ordet eller annars i rytmiskt stark position. (Bruce 2010: 172–173; Engstrand 2008: 37–38; Riad 2014)

Sydsvenskan har en tydlig diftongering i många långa vokaler. Vidare skiljer sig några vokalkvaliteter från det centralsvenska bruket: I vissa delar av området används t.ex. ett främre, mycket slutet uttal av kort u-ljud då den sammanfaller med uttalet av det långa u-ljudet. I områdena i söder och öster används däremot ett bakre uttal av det korta u-ljudet (nära o-ljud). Kvantitetsskillnader hos konsonanter i de obetonade stavelserna är relativt små. Ett mycket tydlig konsonantdrag i Syd-Sverige är det bakre r-ljudet (också tungrots-r eller skorrande r) som används så gott som i hela området. (Bruce 2010: 175–178)

I norrländska dialekter finns det visserligen en del lokal variation vad gäller vokaler, men det kan urskiljas några generella vokalluttagsdrag. De slutna långa vokalerna /i:, y:,

u:, u:/ uttalas typiskt monoftongiskt och saknar därmed uppenbar diftongering. Däremot förekommer det slutledsdiftongering i några öppnare vokaler: t.ex. lös [œø]. Tjockt l-ljud är typiskt i norrländskan och det förekommer i det hela norrländska dialektområdet. För sje-ljudet finns olika uttalsmönster: i västerbottniska och norrbottniska uttalas det ljust, men i allmänhet är dock det mörka bakre sje-ljudet vanligare. Initialt s-ljud där det följs av en tonande konsonant (ex. sluta) kan uttalas likadant som ljust sje-ljud. (Bruce 2010: 187–190)

I finlandssvenskan (standardspråket, dvs. språket som talas i södra Finland) finns det normalt ingen kvalitativ skillnad mellan korta och långa vokaler, vilket är fallet i sverigesvenskan. Det finns t.ex. ingen kvalitativ skillnad mellan det korta och det långa a-ljudet som blir densamma som centralsvenskans kort a-ljud [a]. På samma sätt har det korta och de långa u-ljudet i stort sett samma kvalitet och båda artikuleras som centralt. Kvantitetsskillnaden är däremot tydligare i finlandssvenskan: en lång vokal är typiskt dubbelt så lång som en kort. I finlandssvenskan har såväl det korta fonemen /e/ och /ɛ/ som de långa fonemen /e:/ och /ɛ:/ sammanfallit. De tonlösa klusilerna /k/, /p/ och /t/ saknar aspiration i finlandssvenskt uttal. Sje- och tje-ljudet låter tydligt olika i finlandssvenska och sverigesvenska: sje-ljudet uttalas vanligen som sverigesvenskt tje-ljud medan tje-ljudet blir en affrikata (dvs. uttalas med ett t-förslag) i finlandssvenska. Små skillnader finns även vad gäller /s/ och /l/, vilka tenderar att vara något mörkare i finlandssvenskan än i sverigesvenskan. (Bruce 2010: 180–183, Kuronen & Leinonen 2001: 135–137; Reuter 2015)

2.4 Svensk prosodi

Prosodi syftar till talets rytm och melodi och den innefattar sådana egenskaper i talet som *betoning*, *längd* och *intonation*. Vidare kan röstkvalitet och taltempo samt reduktion och assimilation räknas som prosodiska egenskaper. Prosodin betecknar alltså talets *suprasegmentella drag*, för den ligger ”ovanför” enskilda ljudsegment (dvs. vokaler och konsonanter) och kan syfta till en stavelse eller en längre bit tal. Prosodin kan vidare delas in i ordprosodi, frasprosodi och satsprosodi. Ordprosodiska drag är *ordbetoning*, *ordaccent* och *kvantitet*. (Bruce 2010: 34–36; Gårding & Kjellin 1998: 28–31)

Prosodiska egenskaper har många både språkliga och kommunikativa funktioner (Bruce 2012: 67). Enligt Kuronen & Leinonen (2010: 112–113) har prosodin fyra centrala funktioner i språket: För det första kan prosodin markera det som är viktigt i det sagda. En annan viktig funktion är en betydelseskiljande funktion som kan göra sig gällande i form av ord- eller satsbetoning, intonation eller kvantitet. Prosodiska egenskaper kan också markera gruppstillhörighet (t.ex. talarens härkomst). Prosodins emotiva funktion betyder däremot att talaren med hjälp av prosodin uttrycker sina attityder eller känslor.

2.4.1 Betoning

Betoning syftar på framhäandet av några delar i ett uttalande jämfört med andra. En stavelse eller en större ljudgrupp blir då *accentuerad* eller *betonad*. Varje semantiskt viktig del (en stavelse) i ett svenskt yttrande, såsom ett ord, en fras eller en sats, blir betonad (Malmberg 1971: 124). Detta framhävande kan ske t.ex. genom växling i ljudstyrkan och kallas därmed även *dynamisk accent* eller *expiratorisk accent* (Malmberg 1967: 153; 1971: 120–121). Elert (2015: 118) använder däremot termen *tryckstyrka* för den stavelse som får större ljudstyrka och därmed blir betonad. Som synonyma termer till tryckstyrka presenterar Elert t.ex. *betoning*, *tryck*, *tryckaccent* och *dynamisk accent*. Den motsvarande engelska termen är *stress*. I analysdelen av denna studie används termen *betoning*.

Varje svenskt ord får ett huvudtryck ['] på en viss stavelse i lexikalt uttal och i svenskan blir i regel ordets första stavelse betonad, dvs. får tryckaccent, men betoningen kan också ligga senare i ordet såsom i många lånord samt i ord med obetonat prefix (ex. *ka'fé*, *be'tala*) (Malmberg 1967: 154; Malmberg 1971: 122). Enligt Garlén (1988: 132) kan ett ord i svenskan i lexikalt, dvs. isolerat uttal, ha en alternativt två betonade stavelser. Elert (2015: 124) anser däremot att det finns tre tryckstyrkegrader av stavelser i ett ord: 1) huvudtryck, 2) starkt bitryck och 3) trycksvaga stavelser. Bara en stavelse i ett ord kan få huvudtryck och i svenska ord är det ofta den första stavelsen medan i första hand lånord utgör ett undantag i detta avseende. Starkt bitryck kan däremot förekomma på någon stavelse som kommer efter den huvudbetonade stavelsen. Därmed förekommer starkt bitryck vanligast i sammansatta ord samt avledningar med vissa avlednings-

ändelser (ex. *kärlek*). De stavelser som inte har huvudtryck eller starkt bitryck är trycksvaga. (Elert 2015: 124–125)

Gårding (1998) konstaterar att varje huvudbetonad stavelse blir accentuerad, dvs. får antingen akut accent eller grav accent. Gårding använder därmed termen *accent* i betydelsen huvudbetoning och *reducerad accent* (eng. *reduced accent*) i betydelsen bibetoning. I de accentuerade stavelserna (både huvud- och bibetonade) finns antingen en lång vokal eller en kort vokal som följs av en eller flera konsonanter. De semantiskt viktiga delarna i ett ord, dvs. närmast rotmorfem blir accentuerade medan bibetoning (*reducerad accent*) förekommer mest i sammansatta ord och avledningar. Största delen av de svenska orden har huvudbetoning (*accent*) på den första stavelsen. (Gårding 1998: 113–114)

I sammanhängande tal ter sig tryckstyrkan något olikt jämfört med lexikalt uttal. Ett ord kan ha bevarat tryck i löpande tal, vilket betyder att det får huvudtryck och starkt bitryck på samma sätt som i lexikalt uttal. Detta gäller dock mest de semantiskt viktiga orden vilka är vanligen substantiv, adjektiv eller verb. Ordet i ett yttrande kan få ett förhöjt tryck, vilket betyder att stavelserna i ordet framhävs i förhållande till stavelserna andra stavelser i yttrandet. Det förhöjda trycket har fokustrücksfunktion. Ett tredje alternativ är ett undanhållet tryck, vilket betyder att varje stavelse i ordet får svagare betoning. (Elert 2015: 125–126)

2.4.2 Ordintonation

Ett annat sätt att åstadkomma en framhävnings i talet är växling i tonhöjden (frekvensen), dvs. ett element i talet kan uttalas med högre ton än andra. Sådana här melodiväxlingar kallar Malmberg (1971: 125) *musikalisk accent* respektive *intonation*. Tonhöjden kan växla inte endast inom en stavelse utan också inom en enda vokal (Malmberg 1967: 156; 1971: 125). Elert (2015: 126–127) använder däremot termen *tonaccent* i liknande betydelse. Intonation betecknar därmed tongången i talet. Wiik (1998: 121) skriver att termen intonation även kan användas i en mer omfattande betydelse; intonation kan innefatta flera taleegenskaper (betoning, kvantitet) och inte endast melodigången i talet. Vanliga synonyma termer till intonation är *språkmelodi*, *språklig melodi* eller *melodi* (se

t.ex. Bruce 2010: 68). I denna avhandling används termen intonation i betydelsen språkmelodi, dvs. tongången i talet.

Enligt Garlén (1988: 126–127) syftar ordintonationen på *ordton* och *ordaccent* och den betecknar således talets tongång i enskilda ord. En stavelse i ordet kan uttalas på högre ton än en annan och vidare kan melodin variera inom en stavelse eller en vokal (ibid.). Kuronen och Leinonen (2010: 20, 114, 120) framhåller att det i svenskan finns en tydlig skillnad mellan ordintonationen i betonade respektive obetonade stavelser: Både i sverigesvenskan och i finlandssvenskan är tonen jämn på obetonade stavelser. I sverigesvenskan varierar tonen (dvs. går upp eller ner) på betonade stavelser medan tonen i en betonad stavelse typiskt går neråt i finlandssvenskan. Gårding & Kjellin (1998: 28) betonar dock att längden på vokaler och konsonanter varierar delvis beroende på talhastighet och betoningsgraden, och delvis p.g.a. deras ställning i stavelsen och frasen.

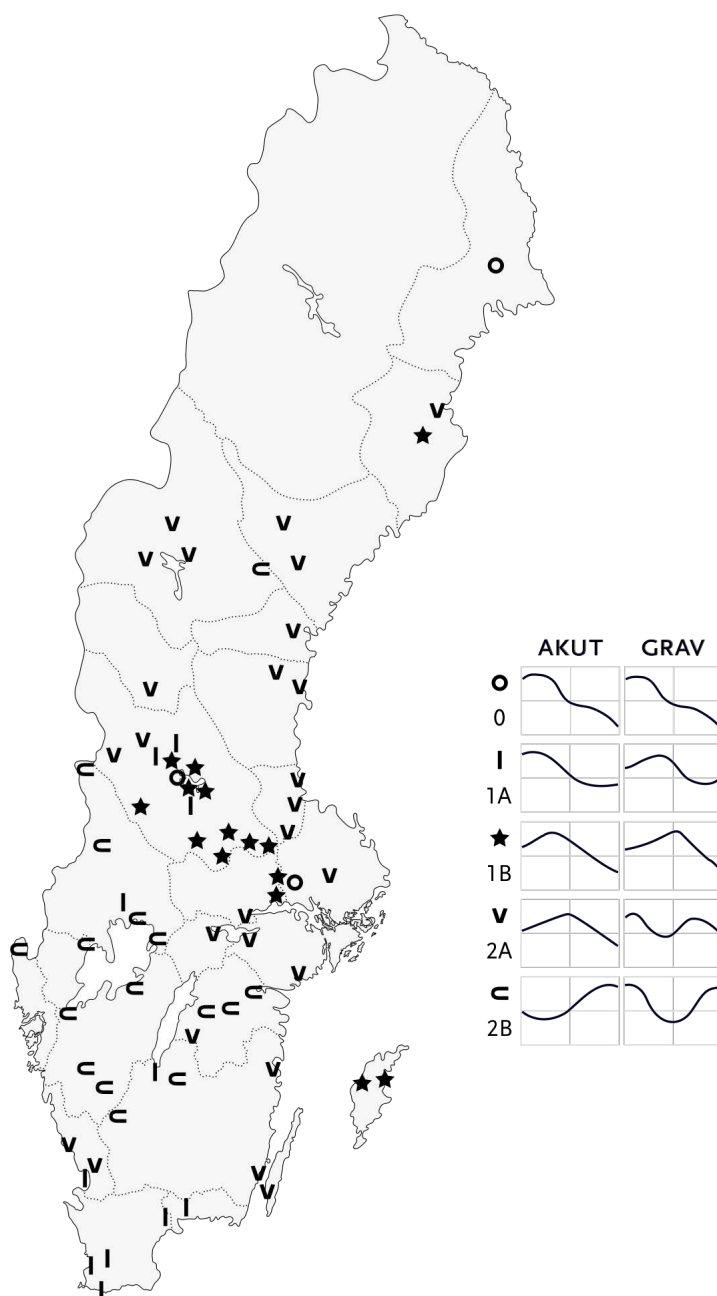
I svenskan finns två musikaliska ordaccenter vilka vanligen benämns *akut accent* respektive *accent 1* [´] och *grav accent* (eller *gravis*) respektive *accent 2* [`]. Gårding & Kjellin (1998: 47) konstaterar att akut accent inte skiljer sig från den melodi som uppstår av en vanlig betoning, men grav accent har däremot en speciell tongång i den betonbara stavelsen. Därmed kan den akuta accenten kallas också *vanlig betoningsintonation*, *stigton*, *entoppighetsaccent* eller *uppförsbacke*. Den grava accenten kan i sin tur heta *fallton*, *tvåtoppighetsaccent*, *tonaccent* eller *nedförsbacke* (Kuronen & Leinonen 2010: 120).

Svenskan kännetecknas av en *distinktiv* (betydelseskiljande) ordintonation, dvs. två i övrigt likadana ord kan ha olika betydelser beroende på med hurdan intonation de uttalas (Garlén 1988: 126–127). T.ex. ordet *ånden* (av *and*) vs. *anden* (av *ande*) låter olika som följd av att den huvudbetonade stavelsen får olika melodier i respektive ord (Malmberg 1971: 120–122; Garlén 1988: 138). Sådana här språk som har en viss ordintonation kallas också *tonspråk* (fi. *sävelkieli*) (se t.ex. Wiik 1998: 120). Enligt fonologiska regler kan akut accent förekomma i varje huvudbetonad stavelse medan grav accent inte kan förekomma i den sista stavelsen av ordet. Den morfologiska regeln säger däremot att enstaviga ord samt flerstaviga ord med betoning på sista stavelsen har akut

accent. Tvåstaviga ord har antingen akut eller grav accent och sammansatta ord uttalas vanligen med grav accent. (Gårding 1998: 114)

Inom svensk intonationsforskning har man genom tiderna varit särskilt intresserad av accenter och de tidiga observationerna om de skandinaviska ordaccenterna har i betydlig grad främjat den svenska intonationsforskningen. Iivonen (1987: 251–252) skriver att forskning i de skandinaviska accenterna gjordes mycket redan mot slutet av 1800-talet bl.a. av Noreen, Thomsen och Sweet. Accentforskningen fortsatte livligt på 1900-talet då forskare i Sverige började utveckla en systematisk dialekttypologi. Under 1920–1930-talen gjorde tysken Ernst Meyer en omfattande dokumentation vad gäller tonaccenternas realisation i olika svenska dialekter. Han samlade aktivt material om de skandinaviska målen för forskning av intonation; materialet bestod i huvudsak av tvåstaviga ord med betoningen på den första stavelsen. (Aho 2012: 28–29; Bruce 2010: 70–71)

Eva Gårding utvecklade några decennier senare en accenttypologi (1977) som baserade sig på Meyers data. Gårdings accenttypologi omfattar totalt fem realisationstyper för accenter i svenska: fyra dialektgrupper för sverigesvenska och en för finlandssvenska. Dessa olika dialektgrupper betecknar Gårding 0, 1A, 1B, 2A och 2B (se figur 4 nedan). 0-gruppen står för de dialekter som inte gör någon skillnad mellan akut och grav accent. 1A och 1B utgör tillsammans en s.k. entoppig accentgrupp, vilket betyder att i dessa dialekter finns det en tontopp i grav accent. Den tvåtoppiga gruppen (2A och 2B) har däremot två tontoppar i grav accent. Accenttypologin överensstämmer i huvudsak med geografin och även med den traditionella dialektindelningen (bl.a. av Wessén) även om den gjorts från helt andra perspektiv än prosodin. 0-gruppen påträffas i finlandssvenska dialekterna (inklusive Åland) samt i Tornedalen. 1A-typen förekommer närmast i sydsvenska mål och 1B på Gotland och i dalabergsdialekter. Typen 2A förekommer i norrländska samt i norrländska dialekter medan 2B-typen finner man mest i västmellansvenska. (Aho 2012: 28–29; Bruce 2010: 70–72)

Figur 4. Den geografiska fördelningen för accenttyperna. Karta efter Gårding 1974.

2.4.3 Fras- och satsintonation

Termerna *frasmelodi* och *satsmelodi* syftar på melodigången i en uttalad fras eller sats i sin helhet. I en sats blir vanligen något ord mer betonat som följd av att det uttrycker något nytt eller viktigt i satsen. Stavelser i de betonade orden i talet kan sägas få *satsaccent* respektive *satsbetoning* (t.ex. Garlén 1988: 146). Aho (2012: 30) skriver att termen *fokal accent* har börjat användas i stället för satsbetoning och satsaccent i betydelsen vad som är det viktigaste i ett uttryckande. Elert (2015: 120) använder däremot termer

fokusträck respektive *fokalt tryck* i motsvarande betydelse. Gårding (1998: 117) nämner likaså att termen *fokus* (eng. *focus*) används vanligen i samband med fras- och satsaccent. Hon gör dock en skillnad mellan *fokal accent* och *satsaccent*; *fokal accent* syftar på att någon del i ett uttalande framhävs i förhållande till det hela uttalandet medan termerna *satsaccent* och *frasaccent* (eng. *sentence* och *phrase accent*) används när accentueringen är avgränsad och har en grupperingsfunktion.

Wiik (1988: 117) konstaterar att satsintonation normalt brukar ha tre olika huvudfunktioner: kontinuitet, satstyp och talarens inställning. Elert (2015: 129) presenterar tre huvudtyper av satsintonation i svenskan som också har med uttalandets funktion att göra: fallton, jämn ton och stigton. Fallton har fallande intonation och den är den vanligaste satsintonationen som används i avslutningsfunktion (ex. *Det var jag.*). I Jämn ton kan det förekomma bara väldigt litet tonförloppsförändringar och den förekommer i fortsättningsfunktion (ex. *Det är jag (som har...)*). Stigande ton används i ja- eller nej-frågor och i dessa kan det innan stigton förekomma något fallande ton (ex. *Var det du?*).

Malmberg (1971: 134) hävdar att satsmelodin är ett av de viktigaste dialektdragen som dessutom är svårt att ändra. Bruce (2010: 87–89) presenterar förslag till två olika satsmelodityper för svenskan vilka har sin grund i Gårdings accenttypologi: melodityp 1 svarar i princip de entoppiga typerna (0, 1A, 1B) och melodityp 2 däremot de tvåtoppiga typerna (2A, 2B).

2.4.4 Regionala skillnader i svensk prosodi

Distinktionen mellan akut och grav accent återfinns i hela Sverige medan det svenska talspråket i Finlands anses i regel sakna denna distinktion (se t.ex. Bruce 2010: 180). Elert (2015: 131) konstaterar dock att accentdistinktionen finns kvar på Åland och möjligen i någon form också i västra Nyland. Bruce (2010: 70) konstaterar att det finns tämligen litet regional variation vad gäller akut- och gravaccents distribution, även om den fonetiska realisationen av dessa två accenttyper är betydligt mer oenhetlig i olika delar av det svenska språkområdet (se figur 4 ovan). Elert (2015: 130) anger att det förekommer några regionala variationer i betoningens och tonaccentens placering i svenska och att detta gäller främst sammansättningar men också några lånord.

Bruce (2010: 172) skriver att sammansatta ord kännetecknas enbart av grav accent i centralsvenska dialekter. I sydsvenska förekommer akut accent däremot inte enbart i enkla ord utan också i många fall i sammansatta ord. Distinktion mellan akut och grav accent i dessa dialekter är relativt tydlig och accenternas realisation kännetecknas av entoppighet (Bruce 2010: 175). Elert (2015: 131) skriver i enlighet med Bruce att i sydsvenskan kan sammansatta ord uttalas med akut accent. Elert (2015: 131) förklarar vidare att detta sker i regel i sammansättningar där det första ledet som enskilt ord uttalas med akut accent (ex. *studentmössa*) eller är ett enstavigt ord (ex. *frimärke*). Norrländskan kännetecknas av s.k. slutledsbetonning, dvs. i några sammansatta ord hamnar tonvikten långt till höger och orden uttalas med akut accent (t.ex. *yllestrúmpor*, *huvud'värk* och *kaffepánna*). I vissa få sammansatta ord förekommer detta slags slutledstryck också i sydsvenskan (speciellt i Skåne), varav exempel som: *juláfton* och *skomákare*. I norrländskan får även sådana sammansatta efternamn som Bergkvist och Marklund akut accent medan de i mellansvenskan uttalas med grav accent. Detta har att göra med att i norrländskan uttalas vanligen ord vilkas första stavelser blir trycksvaga men huvudtrycket ändå inte faller den sista stavelsen (ex. *prinséssa*, *proféssor*) med akut accent. Annanstans i Sverige uttalas sådana här ord med grav accent. (Bruce 2010: 187–188; Elert 2015: 130–131)

Gårdings modell (1977) tillsammans med Gösta Bruces doktorsavhandling (1977) står som utgångspunkt för en prosodisk typologi av de svenska dialekterna (Aho 2012: 28–29). I den prosodiska typologi för de svenska dialekterna (Gårding) betraktar man finlandssvenskan som en varietet, men i en del studier finns det två prosodiska grupper för finlandssvenskan. Aho (2010: 60, 76) konstaterar dock att det borde skapas en egen prosodisk typologi till finlandssvenska dialekter och hon föreslår en kategorisering av dem till fyra grupper: dialekterna i mellersta och östra Nyland, dialekterna i östra Åboland och norra Österbotten, dialekterna i västra Nyland, västra Åboland samt mellersta och södra Österbotten, och Ålandsdialekten.

2.4.5 Prosodiska skillnader mellan sverigesvenska och finlandssvenska

Kuronen och Leinonen (2008) skriver att det finns skillnader mellan finlandssvenska och sverigesvenska vad gäller betoningens placering i satsen: i finlandssvenskt tal ligger betoning ofta i början av satsen medan i rikssvenskan förekommer betoning mot slutet av satsen. De (ibid.) konstaterar att det finlandssvenska talet (dvs. standardfinlandssvenska) är ”rytmiskt sett korthugget eller hackigt” om man jämför det med det rikssvenska talet (dvs. sverigesvenska standardspråket). De hänvisar till resultat från en studie i vilken finlandssvensk rytm jämfördes med sverigesvensk rytm utifrån spontant och uppläst tal (Leinonen, Vihanta & Pitkänen 1990). Resultaten visar att i finlandssvenskt tal tenderar alla semantiskt viktiga ord i en sats behålla sin lexikala betoning medan i rikssvenskt tal bevarar normalt bara det semantiskt viktigaste ordet sin lexikala betoning och resten i satsen blir obetonat. Vidare förekommer det mindre reduktion hos icke-betonade stavelser i finlandssvenskan jämfört med rikssvenskan.

Kuronen och Leinonen (2008) anger att längd har olika betydelse i sverigesvenskan och i finlandssvenskan; i sverigesvenskan är varje betonad stavelse lång och obetonad stavelse kort medan det i finlandssvenskan inte är ovanligt att också betonade stavelser blir korta och obetonade stavelser kan uttalas som långa eller halvlånga. Kuronen och Leinonen (ibid.) nämner vidare att det i sverigesvenska är vanligt att särskilt i obetonade positioner att undvika pauser och junkturer medan det sådana förekommer i finlandssvenskan (*hård ansats* eller *glottal klusil*). I finlandssvenska har ordet således prosodiskt sett viktigare betydelse än i sverigesvenska.

Aho (2010: 60) påstår att de finlandssvenska språkvarianterna liknar i allmänhet mer finskan än sverigesvenskan vad gäller prosodin. Vidare anger hon att i de västra finlandssvenska dialekterna finns dock flera prosodiska drag som står närmare sverigesvenskan. Mellan de olika finlandssvenska regiolekterna lär det dock finnas märkvärdiga skillnader vad gäller prosodin, särskilt intonation. Kuronen et al. (2010: 80–82) konstaterar att österbottniskan samt några åboländska dialekter kännetecknas av stigande melodi i betonade ord medan sydfinlandssvenskan och det finlandssvenska standardspråket har fallande ordmelodi. Kim (2006) har forskat i vilken mån den fallande ordaccenten (eng. pitch accent) förekommer i finlandssvenskan. Hennes material bestod av inspelningar i form av spontana berättelser samt intervjuer av flera olika dialekttalare i

Svenskfinland. I studien fanns det bara en talare per dialekt, en till tre minuter tal per talare analyserades med hjälp av dataprogrammet Praat och två- eller flerstaviga ord blev analyserade. Resultaten i Kims studie visar att i östra Åboland och södra Österbotten (Lappfjärd) förekommer den fallande tonaccenten mera sällan jämfört med dialekterna i östra och centrala Nyland. Kim föreslår att tätare kontakter med finskan påverkar att den fallande accenten gör sig gällande mestadels i Nyland och norra Österbotten.

2.5 Svenskan i Österbotten

Det s.k. Svenska Österbotten i västra Finland omfattar området från Karleby i norr till Kristinestad i söder och kan vidare delas in i tre större dialektområden: norra, mellersta och södra Österbotten (se figur 2). Svenska språkets ställning är tämligen stark i hela detta område och de flesta kommunerna i Österbotten är tvåspråkiga. Av de tvåspråkiga kommunerna med svenska som majoritetsspråk kan som exempel nämnas Korsholm och Närpes (Kommunförbundet). Sveriges medier såsom TV och radio är särskilt populära bland finlandssvenskar i Österbotten och därmed kan man anta en viss sverigesvensk påverkan i österbottningarnas språk och kultur. (Svenskt i Finland: 14)

Indelningen i nordösterbottniska, mellanösterbottniska och sydösterbottniska har enligt Wiik (2002: 25) sin grund i tre medeltida storsocknar Pedersöre, Mussor och Närpes. Hon framhåller dock att dessa dialektgränser är vacklande beroende på vilka språkdrag det gäller. Wiik (2002: 29) nämner att i vissa områden i Österbotten är dialekten dominerande medan i vissa områden talas det mer standardspråk eller stadsmål. Därtill förekommer det omfattande tvåspråkighet mellan olika svenska talspråksvarianter och finska i området: dialekt – finska, standardspråk – finska eller stadsmål – finska (ibid.).

2.5.1 Studier om österbottniska dialekter

Ahlbäck (1983: 550–551) konstaterar att det finns såväl ålderdomliga drag som novationer i de österbottniska dialekterna och han presenterar en rad samösterbottniska dialektdrag. Ett exempel på arkaismer är att de ursprungligen korta tvåstaviga ord bevarat sin kortstavighet (*lakan* riksspråkets *la:kan*). Ett annat ålderdomligt drag är att de forn-

svenska konsonantbildelser som -ld, -nd, -mb och -ng inte har assimilerats till -ll, -nn osv., vilket är fallet bl.a. i centralsvenska dialekter. Vidare är det korta a-ljudet bevarat framför dessa konsonantförbindelser till skillnad från sverigesvenskan och det finlandsvenska standardspråket (ex. *hald/ha:ld* mot standardspråkets hålla). Vidare är de gamla fornsvenska diftongerna ei, öu och öy bevarade i Österbotten. Dessa diftonger återfinns också på Gotland, i delar av södra Finland och i norra Sverige samt i norskan. Ahlbäck (1983: 551) nämner att största delen av de österbottniska novationerna är identiska med andra svenska dialekter (framför allt i sveamålen), men listar dock en rad sådana novationer som kännetecknar endast de österbottniska målen, varav ex. kort a har blivit förlängd framför kombinationen -rn och därmed blivit till å-ljud (*bå:n* barn).

Barbro Wiik (2002) har skrivit ett omfattande verk om de österbottniska dialekterna (*Studier i de österbottniska dialekternas fonologi och morfologi*) i vilken hon koncentrerar sig på de lokala dialekterna. Wiik (2002: 83) konstaterar i enlighet med Ahlbäck att de österbottniska dialekterna har rikligt med diftonger och anser vidare att de österbottniska dialekterna har ett rikare vokalsystem. Enligt Wiik (2002: 109) finns det speciellt många sekundära diftonger i de sydösterbottniska målen; hon påstår att alla långa vokaler förutom /aa/ kan bli diftongerade i sydösterbottniska.

Av de österbottniska dialekterna har Närpesdialekten studerats relativt flitigt antagligen p.g.a. att den anses innehålla många säregenheter jämfört med andra svenska dialekter. Redan på 1800-talet skrev en av de främsta svenska dialektforskare Axel Olof Freudenthal avhandlingen *Ueber den Närpesdialekt* (sv. Om Närpesmålet). Freudenthals arbete är fonematiskt och han redogör för ljudförhållanden mellan Närpesdialekten och högsvenskan (Thors 1981: 39). 1988 utkom Ann-Marie Ivars verk *Närpesdialekten på 1980-talet*. Senare har Ivars riktat särskilt intresse mot talspråket i olika finlandssvenska städer och speciellt mycket har hon skrivit om språket i Kristinestad. 1996 utkom hennes undersökning *Stad och bygd – finlandssvenska stadsmål i ett regionalt och socialt perspektiv* i *Folkmålsstudier* (nr. 37). I den studien undersöktes språket i Kristinestad, Jacobstad, Ekenäs och Lovisa och syftet var att definiera de lokala stadsspråken i förhållande till dialekterna i omlandet.

Det finns tämligen litet skrivet om fonetik i de österbottniska dialekterna i Finland. Prosodiforskning i finlandssvenska finns däremot ännu mindre. Några tidigare studier finns det dock, varav ett exempel är Ebba Selenius doktorsavhandling med titeln *Västnyländsk ordaccent* (1972). I hennes studie framgår att västnyländskan har bevarat den grava accenten. (Thors 1981: 43)

Dialekter och småstadsspråk är ett omfattande verk skriven av Ivars (2015) som innehåller mycket information om olika svenska dialekterna i Finland. Ivars beskriver omfattande även språket i Österbotten i ljuset av språkhistorien och diskuterar även dialekternas framtidsutsikter.

2.5.2 Svenskan i Kristinestad

Sideby (fi. Siipyy) socken ligger geografiskt allra sydligast i Svenska Österbotten (se figur 1 i avsnitt 2.2.1) och innefattar flera mindre byar. Vanligen har det gjorts en indelning i tre ”storbyar” vilka är Sideby (kyrkby), Skaftung och Ömossa (se t.ex. Holmberg 1986). 1973 sammanslogs Sideby tillsammans med Tjöck och Lappfjärd med staden Kristinestad (fi. Kristiinankaupunki) (Ivars 1991: 73). Antalet invånare i Kristinestad 31.12.2013 var ca 7000, varav 55,4 % var svenskspråkiga (Statistikcentralen) och svenska talas således knappt som majoritetsspråk i Kristinestad.

Ivars (2012: 101) påstår att det sedan 1973 talas svenska på två olika nivåer i Kristinestad: stadsmål i den gamla kärnstaden och dialekt i de tidigare självständiga kommunerna Tjöck, Lappfjärd och Sideby. Hon har undersökt om det gamla stadsmålet i Kristinestad och de landsmål som talas i de gamla landskommunerna Tjöck, Lappfjärd och Sideby har påverkat varandra (Ivars 2012). I hennes studie betraktades dialekterna i Tjöck, Lappfjärd och Sideby som en enhetlig dialekt på grund av att dessa språkvarianter står väldigt nära varandra. Studien visar att de lokala dialekterna, dvs. landsmålen, inte är märkvärdigt påverkade av det stadsmålet som talas i den gamla kärnstaden. Vidare framgår det av studien att stadsmålet inte heller har påverkats av landsmålen, utan att man snarare kan se en tendens till att stadsmålet utvecklats mot det s.k. finlandssvenska standardspråket. Som en förklaring till att det inte skett någon regionalisering föreslår Ivars att staden inte har tillräckligt stark status för att stadsmålet kunde ha påverkat avsevärt dialekten i omlandet. Som en annan faktor anser hon att man genom att tala dia-

lekt vill visa en regional tillhörighet till en viss grupp, vilket gör att man vill värna sin egen dialekt. (Ivars 2012: 125–126)

Ivars (1991, 1996, 2015) använder skalan neutralt riksspråk, regionalt riksspråk, utjämnad dialekt och genuin dialekt för den svenska språksituationen i Kristinestad. Ivars (1991) konstaterar att stadsdialekten i Kristinestad liknar de sydösterbottniska svenska dialekter speciellt i Tjock, Lappfjärd och Sideby, men också i Närpes. Därmed finns det en del gemensamma drag i stadsdialekten och de genuina dialekterna i omlandet (Ivars 1991: 76–78). Ivars (2015: 166–167) skriver att dialekten lever starkt i Österbotten och att den har en viktig roll även i ungas liv. Hon nämner vidare att det råder en slags tvåspråkighetssituation i Österbotten: man talar dialekt respektive standardspråk vid olika tillfällen.

Karl Axel Holmberg har skrivit två verk om sidebymålet. *Mål och bygd i Sideby* (1986) är en omfattande studie om både Sideby-bygdens historia och det lokala språket i bygden. Språkligt sett riktades intresset i hans studie speciellt på ljudläran bl.a. i form av akustisk studie av vokaler och konsonanter. *Siibooan berättar: bygdemål från Sideby, Skaftung och Ömossa i Österbotten* (1990) är en textsamling av samma författare. Holmberg (1986: 20–22) skriver att största delen (ca 90 %) av befolkningen talar tydlig dialekt i Sideby socken. Han konstaterar vidare att dialekten i Sideby har en modersmålsfunktion och att denna dialekt skiljer sig kraftigt från standardsvenskan. Holmberg nämner dock att alla i socken inte talar dialekt, utan det finns också blandformer t.ex. hos folk som flyttat till Sideby och tidigare levat annanstans.

3 MATERIAL OCH METOD

I detta kapitel redogör jag för hur jag samlat in materialet till denna studie. Först redogör jag närmare för målet med denna studie (avsnitt 3.1). I avsnitt 3.2 redogör jag för vad för slags material jag samlat in och hur samt presenterar mina informanter. Därefter presenterar jag mina forskningsmetoder i avsnitt 3.3.

3.1 Målet med studien

Syftet med föreliggande studie är att beskriva den svenska dialekt som talas i byarna Sideby och Skaftung ur ett fonetiskt perspektiv. Mitt syfte är att ge en holistisk beskrivning av fonetiska drag i dialekten och därmed presentera såväl enskilda språkljud som suprasegmentella företeelser i dialekten. Vad gäller analys av segmentella drag (vokal- och konsonantuttal) är syftet att presentera speciellt till synes typiska drag i dialekten och syftet är därmed inte att beskriva hela fonemsystemet i dialekten. Vad gäller supra-segmentella drag är syftet att presentera intonationsmönster på ordnivån samt beskriva prosodin (främst rytmiska mönster samt intonation) på yttrandenivån. Forskningsfrågorna är därmed följande:

- Hurdant är vokaluttalet i Sidebymålet jämfört med det finlandssvenska och det sverigesvenska standardspråket?
- Hurdant är konsonantuttalet i Sidebymålet jämfört med det finlandssvenska och det sverigesvenska standardspråket?
- Hurdan är prosodin i dialekten i korta deklarativa yttranden i fritt tal?
- Hurdan är intonationen i dialekten i betonade en- och tvåstaviga ord i fritt tal?

Även om det finns informanter från två olika byar (Skaftung och Sideby kyrkby) är det inte meningen att jämföra språket mellan Sideby och Skaftung. I och med att det är fråga om grannbyar (Skaftung var tidigare en del av Sideby socken) som båda numera tillhör Kristinestad utgår jag ifrån att språket i dessa två byar i stort sett är likadant. Jag valde dessa två byar för att kunna forska i språket i ett något mer omfattande geografiskt område. I analysen jämför jag inte heller uttalet hos olika informanter.

Utifrån mina egna iakttagelser av dialekten har jag som syfte att jämföra dialektens fonetiska drag å ena sidan med det finlandsvenska standardspråket och å andra sidan med det sverigesvenska standardspråket. Jämförelsen mellan dialekten och standardspråken genomförs med hjälp av tidigare studier och således har inget nytt material insamlats vad gäller det finlandssvenska och det sverigesvenska standardspråket. Som huvudsakliga källor i denna analysdel används Bruce (2010) och Kuronen & Leinonen (2001).

De finlandssvenska dialekterna (såsom alla språkvarianter) är i ständig förändring vilket beror på många olika faktorer (se avsnitt 2.1.2). Fonetiska studier om svenskan i Kristinestad och dess omgivning finns det sparsamt. Överhuvudtaget finns det inte mycket tidigare fonetisk forskning i de finlandssvenska dialekterna. Språkljuden i Sidebydialekten har tidigare studerats av Holmberg (1986), men det finns inga tidigare studier om prosodin i denna dialekt. Således producerar denna studie ny kunskap om fonetiska egenskaper i de finlandssvenska dialekterna och vidare är denna typ av fonetisk kunskap av nytta när finlandssvenska beskrivs ur ett socio- och kontaktlingvistiskt perspektiv.

3.2 Materialinsamlingen

Eftersom jag hade som syfte att beskriva den dialektala svenskan i Sideby och Skaftung, var det nödvändigt att samla in sådant material där denna dialektala svenska förväntades förekomma. Mitt syfte var att konstruera sådana frågor och uppgifter till informanterna att de så lätt som möjligt kunde tala fritt och därmed så dialektalt som möjligt.

Materialet som används i denna studie består av två olika delar. Del 1 var en kort intervju som handlade om informanternas hemtrakt samt språket där: jag ställde några frågor och informanten besvarade frågorna (se bilaga 2). Del 2 var en bildberättelse: informanterna fick berätta fritt allt vad de ser i en teckning som jag hade ritat (se bilaga 3). Vidare samlades det in material i form av uppläsning av talsatser och en textbit från en bok, men dessa utelämnas helt i denna studie delvis för att dessa inte innehåller spontant och således inte särskilt dialektalt tal och delvis för att det redan finns tillräckligt med material i delar 1 och 2. Det primära syftet var att få fritt tal som material. Intervju och bildberättelse valdes som materialinsamlingsmetoder för att informanterna skulle använda

likartade ord och yttranden vilket i sin tur skulle underlätta analysen. I intervjun kunde man även få viktig information om informanternas språkvanor.

Materialet samlades in under våren 2015 vid två olika tillfällen. Två informanter intervjuades i Sideby byacenter (före detta skola) i Sideby i april 2015. Båda informanterna var på plats samtidigt, men de intervjuades var för sig. Ett annat inspelningstillfälle ägde rum i maj 2015. Då gjordes en inspelning i Sideby hemma hos informanten och samma dag intervjuades två personer som är bosatta i Skaftung hemma hos respektive informant. Alla informanter intervjuades separat en åt gången och de ombads tala dialektalt.

Intervjuerna spelades in med hjälp av mp3-spelare vilket var nödvändigt för att senare kunna analysera materialet. Innan respektive inspelning gav jag instruktioner om olika ”uppgifter” och sedan under själva inspelningen försökte jag hålla mig tyst så att informanten kunde tala fritt. Jag gav inte någon rekommendation om hur länge jag vill att de talar för att undvika att situationen hade blivit påfrestande, utan informanterna fick tala så länge de ville. Informanterna intervjuades separat en del (intervju, bildberättelse osv.) åt gången. Längden på inspelningar varierar mellan 3–8 minuter.

3.2.1 Informanterna i studien

Som syfte hade jag att få en homogen språkgrupp för att det senare vore lättare att analysera materialet. Därmed valde jag fem manliga informanter som är födda mellan 1938 – 1951. Alla informanter representerar samma kön och tillhör samma generation, vilket är viktigt för att kunna betrakta alla valda talare som en mer eller mindre homogen grupp. Informanterna i Sideby fick jag tag på genom att kontakta personal i Kilens hembygdsgård som ligger i Sideby. Vad gäller Skaftung-delen använde jag mina egna kontakter. Allt som allt blev fördelningen av informanterna följande: två som är bosatta i Sideby kyrkby, två som är bosatta i Skaftung och en som nuförtiden bor i Korsholm men är uppvuxen i Sideby.

Alla informanter deltog frivilligt i studien. Informanterna var medvetna om syftet med inspelningarna; informanterna fick veta på förhand att materialet, dvs. deras tal, kommer att användas i en pro gradu-avhandling som handlar om fonetiska egenskaper i deras dialekt. Informanternas anonymitet garanteras under alla skeden av forskningsprocessen

och ingen personlig information om informanterna lämnas ut i denna studie. Ljudmaterialet och talarinformationen (se nedan om bilaga 1) förvaras omsorgsfullt av forskaren, och materialet kommer att förstöras en tid efter att avhandlingen granskats.

Informanterna fick innan intervjuandet fylla i en blankett (se bilaga 1) där det fanns frågor om deras språkvanor. Därmed fick jag information om informanternas bakgrund samt språkkunskaper och språkvanor mest vad gäller svenska och finska samt hurdana kontakter de har till Sverige. Följande presentation av informanterna baserar sig på denna blankett samt information som framfår i intervjun.

Informant 1 är född på 1940-talet och är bosatt i Sideby. Han har bott i Sideby praktiskt taget hela sitt liv. Han anger att han har ”nöjaktiga” kunskaper i finska och att han ibland talar och läser finska. Vidare nämner han att han bott i Sverige i ett år och varit där på besök nästan årligen.

Informant 2 är född på 1930-talet och är bosatt i Sideby. Han anger att han kan finska ”nöjaktigt” och kan även tyska. Finska använder han ibland. Han anger att han bott i Sverige i många år. Han har släkt i Södermanland och följer Sveriges TV dagligen. Han uppger vidare att han har bekanta från Finland som bott länge i Sverige.

Informant 3 är född på 1930-talet och är numera bosatt i Korsholm. Han är uppvuxen i Sideby och vistas fortfarande mycket i området. Han anger att han inte har så goda kunskaper i finska och att han kan något engelska. Han nämner vidare att han talar finska vid besök i Vasa och tittar på finsk TV, men att han glömt en del som pensionär. Som ung bodde han i Sverige under en tid och har fortfarande kontakt till Sverige genom släktingar. Han har även haft kontakter till Norge.

Informant 4 är född 1950-talet och är bosatt i Skaftung. Han har bott i Sverige under en längre period, men annars har han bott i Skaftung hela sitt liv. Han anger att hans finska är ”godkänd” och att han använder finska varje dag. Vidare anger han att han tittar på svensk TV samt har kontakter med släktingar i Sverige.

Informant 5 är född på 1950-talet och är bosatt i Skaftung. Han har bott i Skaftung hela sitt liv. Han anger att han har goda kunskaper i finska och använder finska ”ganska ofta”. Han har kontakt till Sverige genom släktingar som bor där samt via massmedier.

3.3 Metoden i studien

Bruce (2010: 40) presenterar tre olika analysperspektiv på dialekter: Det traditionella sättet att beskriva dialektal särart är deskriptivt, dvs. man listar upp de karakteristiska dragen för någon dialekt eller regiolekt. Produktionsperspektivet är däremot syntetiskt analys av uttal och utgår ifrån hur en dialektalare kan tänkas forma sitt dialektala uttal. Perceptionsperspektivet baserar sig däremot på en viss tolkning av hur man upplever dialekten och hur man känner igen olika dialektala särarter beträffande ljudegenskaper. I denna studie används främst det förstnämnda deskriptiva perspektivet, dvs. syftet i föreliggande studie är att upptäcka typiska dialektdrag och beskriva dem fonetiskt.

Bruce (2012: 68) skriver att ända från 1800-talet har det funnits två parallella metoder hur man kan studera talljud: I den s.k. klassiska fonetiken (också öronfonetik) iakttar forskaren själv olika ljudvärden mm. med hjälp av auditiv analys, självakttagelse och transkription. I den s.k. instrumentella fonetiken (också maskinfonetik) används däremot olika tekniska hjälpmedel, såsom datorer med olika speciella program för analys av talljud osv. Garlén (1988: 115) nämner att prosodiska företeelser kan studeras ur ett fonetiskt eller ett funktionellt perspektiv. I det fonetiska perspektivet är man intresserad av hur prosodin realiserar i talet, dvs. man har talproduktionen, talperceptionen samt akustiken som utgångspunkter i analysen. Det funktionella perspektivet utgår ifrån hurdana funktioner de olika prosodiska egenskaperna har i ett språkssystem, t.ex. i svenskan.

Denna studie baserar sig huvudsakligen på auditiv analys av det insamlade materialet. Jag är uppvuxen i Södra Österbotten och jag har täta kontakter till Kristinestad. Jag har vistats mycket i Kristinestad (såväl i kärnstaden som i omlandet) och har länge varit intresserad av de svenska dialekter som talas i Österbotten. Således var jag relativt väl bekant med den svenska som talas i Sideby och Skaftung redan innan påbörjandet av

detta forskningsprojekt. Den auditiva metoden som används i föreliggande studie har dock den svagheten att jag trots allt har vissa brister som iakttagare, men med stor sannolikhet har jag ändå kunnat uppmärksamma i alla fall de mest karaktäristiska dragen i dialekten. Först har jag lyssnat på inspelningarna i sin helhet flera gånger och gjort allmänna observationer om fonetiska särdrag i dialekten. I denna fas har jag även transkriberat dem. Sedan har jag genomfört en mer specifik forskning i två delar: segmentella drag (vokal- och konsonantuttal) och suprasegmentella drag (prosodin).

Vad gäller analysen av segmentella drag, dvs. vokal- och konsonantljud, används i första hand inspelningar av bildberättelsen (del 2). Intervjun (del 1) används vid behov som komplementärt material. Detta därför att bildberättelsen torde innehålla mest spontant och därmed dialektalt tal då jag som icke-dialekttalande intervjuare håll mig tyst. Materialet från bildberättelsen antas även annars vara tillräckligt för beskrivning av segmentella drag i dialekten. Efter att jag lyssnat igenom inspelningarna i sin helhet har jag med hjälp av transkriberingarna antecknat drag som verkar vara typiska för dialekten. Sedan har jag lyssnat på ett drag (t.ex. l-ljudet) åt gången samt antecknat hur ofta och i hurdan omgivning fenomenet förekommer i materialet. Som tekniskt hjälpmedel har använts dataprogrammet Praat (Boersma & Weenink 2018), men det har inte gjorts någon akustisk analys vad gäller segmentella drag i dialekten. Analysen baserar sig på auditiv analys, vilket innebär att jag presenterar sådana fonetiska fenomen i dialekten som jag upptäckt med mitt eget hörselsinne. Kvantitativ analys i form av tabeller används komplementärt vid analys av vissa ljud. Alla tabeller baserar sig på materialet från bildberättelsen. I exempelorden ges först den skriftspråkiga formen av ordet och därefter uttalet med fonetisk skrift. I den fonetiska skriften används det internationella fonetiska alfabetet (IPA). De fonetiska tecken som används i denna studie baserar sig dock på forskarens hörselsinne och är således auditiva. Ingen fonetisk transkription anges och IPA-tecken används utan diakritiska tecken.

Vad gäller analysen av yttrandeprosodi används det enbart material från bildberättelsen (del 2) för att detta representerar fritt och spontant tal, men innehåller ingen personlig information om informanterna. I analysen av ordintonation används däremot material från såväl intervjun (del 1) som bildberättelsen (del 2) för att få mer omfattande material. Som tekniskt hjälpmedel i analysen används Praat (Boersma & Weenink 2018). Efter att

lämpliga ord och yttranden valts, har de sparats som separata ljudfiler och annoterats i Praat. Yttrandena och orden har analyserats auditivt men det har även ritats grundtonskurvor av dem med hjälp av Praat. I analys av ordintonation har det ritats enskilda grundtonskurvor samt även snittkurvor av olika intonationstyper i en- och tvåstaviga ord. För att kunna producera dessa skrevs ett Praat-skript (Kirsi Kiviniemi & Tomi Kiviniemi 2018, se bilaga 5). Medelvärdet i snittkurvorna baserar sig på de värden som var tillgängliga på respektive tidspunkt. Figurer 10–14 (se avsnitt 4.3.2) har producerats med hjälp av dataprogrammet R (R Core Team 2018).

4 RESULTAT

I detta kapitel presenteras resultaten i denna studie. Först diskuteras vokaluttal i avsnitt 4.1. och sedan konsonantuttal i avsnitt 4.2. Till slut presenteras resultat gällande prosodiska drag i dialekten i avsnitt 4.3.

Med begreppet *dialekt* avses här den dialekten som talas i byarna Sideby och Skaftung i Kristinestad. Vid sidan om presentation av olika fonetiska drag i dialekten jämförs det dialektala uttalet med det finlandsvenska och sverigesvenska standarduttalet utifrån tidigare studier om ämnet. I det följande används termen *finlandssvenska* i betydelsen ”det finlandsvenska standardspråket” och *sverigesvenska* i betydelsen ”det sverigesvenska standardspråket”. Någon jämförelse med andra svenska dialekter eller regiolekter görs inte i presentationen nedan.

4.1 Vokaluttal

I detta avsnitt presenteras resultat om vokaluttalet i dialekten. Resultaten utgör en selektiv presentation av vissa vokalfenomen och därmed presenteras inte hela vokalsystemet i dialekten. De artikulatoriska termerna slutan – öppen, främre – bakre samt rundad – orundad används som auditiva begrepp för fokus i beskrivningen är hur ljuden låter. Artikulationen har inte studerats och således kan inget detaljerat sägas om den.

4.1.1 Kvalitet hos a- och u-ljudet

Vad gäller analys av u-ljudet har i princip alla betonade (betoningsgraden varierar) u-ljud analyserats auditivt. Om samma ord upprepas flera gånger hos samma informant har ordet analyserats endast en gång. Därmed blev det totala antalet analyserade u-ljud 60: 19 långt u-ljud och 41 kort u-ljud. Antalet a-ljud var stort i materialet: av de förekommande a-ljuden valdes slumpmässigt 30 långa och 30 korta tydligt uttalade (dvs. betonade) a-ljud till analys.

Kvaliteten hos kort och långt u-ljud varierar något mellan olika talare, men det kan konstateras att det tenderar att finnas en tydlig skillnad mellan kvaliteten i kort vs. långt /u/ i

dialekten. Exempelvis i ordet *uggla* realiseras det korta u-ljudet som tydligt mer rundat och bakre än det långa u-ljudet i *mus*. Vanligen görs det ingen sådan kvalitativ skillnad i finlandssvenska medan detta är fallet i sverigesvenska (se avsnitt 2.3.2). Kuronen (2016: 167) har tidigare fått likadana resultat i studien om finlandssvenska talares uttal av u-ljud: i studien framgick att vissa talare från Karleby hade liknande kvalitativ skillnad mellan kort- och långt u-ljud som talarna i föreliggande studie medan vissa andra hade det finlandssvenska standarduttalet.

Det korta u-ljudet i dialekten kan i princip beskrivas ungefär som likadant som det korta u-ljudet i sverigesvenskan [ø]. Dialektens korta u-ljud tenderar dock att uttalas ännu lite bakre i munnen än det sverigesvenska korta u-ljudet. Det långa u-ljudet liknar däremot mest den i finlandsvenska förekommande mellanvokalen [ʉ] och är därmed en aning bakre ljud än det sverigesvenska långa u-ljudet.

Som konstaterats ovan realiseras det korta u-ljudet i dialekten som regel tydligt mer bakre än det långa u-ljudet. Kvaliteten hos det korta u-ljudet i dialekten är svårt att definiera. Det korta u-ljudet kan i vissa fall även få så pass ändrad kvalitet att fonemet /ø/ går över till /u/ eller t.o.m. till /o/. I exemplen nedan (1–3) finns det tre olika realisationer av det korta u-ljudet i materialet alla från samma informant. Det efterföljande ljudet kan till viss del påverka kvaliteten speciellt vad gäller det korta u-ljudet.

1. <i>uggla</i>	['øgla]	(informant 1)
2. <i>honungen</i>	['honøŋgi]	(informant 1)
3. <i>stubben</i>	['støb:in]	(informant 1)

I sverigesvenska finns det en kvalitativ skillnad mellan långt och kort a-ljud; i sverigesvenskan uttalas det långa a-ljudet mer bak i munnen och är till karaktären rundare än det korta a-ljudet (se figur 3 i avsnitt 2.3.1). I finlandssvenskan finns det vanligen ingen sådan skillnad utan såväl det korta som det långa a-ljudet uttalas med samma kvalitet, dvs. som öppen mellanvokal. Analysen av de valda a-ljuden visar att i regel kan ingen tydlig kvalitativ skillnad höras mellan de långa och de korta ljuden. Således kan det konstateras att kvaliteten hos både det korta och det långa a-ljudet i dialekten liknar den i finlandssvenskan.

Hos vissa analyserade långa a-ljud kan det dock höras en tendens till något bakre och rundare uttal: det förekommer ett par exempel på att a-ljudet uttalas så pass bakre och mer öppet att kvaliteten i det närmaste laget liknar ett å-ljud (se exemplen 4 och 5 nedan). Dessa ord utgör dock undantag i materialet och i vissa fall kan det vara fråga om morfologiska faktorer (exempel 5)¹.

4. <i>barnen</i>	['bo:nen]	(informant 3)
5. <i>uggla</i>	['өг:ɾɔ]	(informant 3)

I och med att det i regel inte kan höras någon skillnad mellan kort och långt a-ljud används i denna avhandling i den fonetiska skriften tecknet [a] för både långt och kort a-ljud.

4.1.2 Fonemen /e/ och /ɛ/

Analys av de korta fonemen /e/ och /ɛ/ visar att det i dialekten inte finns någon kvalitativ skillnad mellan dessa fonem. Således kan man konstatera att de korta fonemen /e/ och /ɛ/ sammanfallit och båda uttalas som [e] (se exempel 1 nedan), vilket också är fallet i finlandssvenskan. Detta fonemsammanfall kännetecknar även sverigesvenskan: både /e/ och /ɛ/ uttalas som [ɛ] (se figur 3 i avsnitt 2.3.1).

1. <i>bestämt</i>	[be'stemt]	(informant 1)
-------------------	------------	---------------

I vissa fall har dock det korta /e/ gått över till /i/ vilket framgår av exemplen 2 och 3. Detta i-uttal gäller traditionellt speciellt orden *se* och *tre* och är ett arkaistiskt drag som är typiskt för såväl det finlandssvenska standardspråket som dialekterna (Ahlbäck 1971: 37). Leinonen (2015b: 35–38) nämner dock utifrån sin studie om talspråket i Helsingfors, Åbo, Mariehamn och Vasa att detta slags i-uttal är på väg att minska och att draget numera förekommer starkast i Vasa. Speciellt vanligt verkar i-uttalet vara i slutet av

¹ I sydösterbottniskan finns det fornsvenska tregenussystemet (fem., mask. och neutr.) kvar (Ivars 2015: 139). Enligt Ivars (2015: 140) syftar ändelsen -å på obestämd form singularis av feminina substantiv i Tjöck, Lappfjärd och Sideby (ex. dåkkå (*docka*)).

ordet i form av bestämd singularform *-en* (se exempel 3). Denna *-in*-ändelse är dock med stor säkerhet den bestämda formen av maskulina substantiv² och är således snarare ett morfologiskt drag.

2. <i>sett</i>	['sit]	(informant 4)
3. <i>kvisten</i>	['kvistin]	(informant 1)

Vad gäller de långa fonemen /e:/ och /ɛ:/ är situationen mer komplicerad. Det långa fonemet /e:/ kan få många olika realisationer i dialekten och ofta är *i*-inslaget inblandat. Å ena sidan kan det långa /e:/ uttalas monoftongiskt som [e:] eller gå över till fonemet /i:/ (se exemplen 4–5). För det andra kan /e:/ bli diftongerad antingen till [ei] eller till [ie] (se exemplen 6–7). Det långa fonemet /ɛ:/ blir däremot i regel diftongerad till [ie] eller [iɛ] och ibland även [iæ] (exemplen 8–9). I fortsättningen markeras denna diftong för tydlighetens skull genomgående med [ie], även om uttalet av den senare vokalen ibland kan vara öppnare. I det analyserade materialet förekom endast ett par exempel på att fonemet /ɛ:/ uttalades helt monoftongiskt och dessa var i regel mindre betonade, vilket säkerligen gynnat det monoftongiska uttalet.

4. <i>del</i>	['de:l]	(informant 3)
5. <i>ser</i>	['si:r]	(informant 2)
6. <i>heter</i>	['heitær]	(informant 5)
7. <i>ser</i>	['sier]	(informant 1)
8. <i>äter</i>	['ietær]	(informant 5)
9. <i>säkert</i>	['siækært]	(informant 4)

Som det framgår ovan verkar även de långa fonemen /e:/ och /ɛ:/ ha sammanfallit för båda kan uttalas som /ie/. Men *i* och *med* att sammanfall inte gäller genomgående behandlas dessa två fonem som separata fonem i den här presentationen.

² I sydösterbottniskan markeras bestämd form singularis med ändelser *-in* eller *-an* i maskulinum, *-en* eller *-on* i femininum samt *-e* i neutrum (Ivars 2015: 139; Wiik 2002: 275).

I tabell 1 presenteras andelen olika uttalsvarianter av de långa fonemen /e:/ och /ɛ:/ samt det korta /e/ som förekommer i det analyserade materialet. I tabellen framgår även hur många förekomster av respektive ljud blev analyserade. Vad gäller det korta fonemet /e/ har såväl betonade som obetonade ljud blivit analyserade och dessa ingår därmed i tabellen nedan. Dock har alla bestämdhetsmarkörer (-en ~ -in, -et) utelämnats i tabellen.

Tabell 1. Uttal av fonemen /e:/, /ɛ:/ och /e/ i det analyserade materialet.

	Monoftong		Diftong		Totalt (f)
	[e(:)] / [ɛ]	[i(:)]	[ei]	[ie]	
/e:/	28 %	16 %	32 %	24 %	25
/ɛ:/	12 %	0 %	0 %	88 %	17
/e/	94 %	6 %	–	–	53

Tabellen visar att diftongering ofta sker såväl vid /e:/ som /ɛ:/. Drygt hälften av de långa /e:/ uttalades diftongiskt medan en tydlig majoritet av /ɛ:/ uttalades diftongiskt. Vad som är intressant kan /e:/ som framgår ovan uttalas med antingen diftong [ei] eller [ie]. Av tabellen framgår att [ei] förekommer något mer frekvent i materialet än [ie]. Vad denna variation beror på är svårt att ge något entydigt svar på. Antagligen är det dock fråga om språkhistoriska faktorer. Av tabellen framgår att monoftongiskt uttal med [i:] är relativt marginellt och ännu mer sällan förekommer det uttal med [i] när det är fråga om det korta e-ljudet. Detta kan dock vara av slump och kan bero på brist på potentiella ord vilka tenderar att uttalas med /i/.

4.1.3 Diftonger

För att kunna utreda i vilken omfattning olika diftonger förekommer i det insamlade materialet har jag först lyssnat igenom hela materialet och lagt märke till diftongiska uttalsmönster. Därefter har varje ord i vilket det i princip kunde förekomma en viss diftong analyserats. Upprepas ett och samma ord med likadant uttalsmönster flera gånger i materialet hos samma informant har det analyserats endast en gång.

I följande presentation har det gjorts indelningen i primära och sekundära diftonger. Med primära diftonger syftas på sådana diftonger som funnits redan i fornnordiskan och

därmed kan ses som s.k. arkaismer medan sekundära diftonger kan ses som novationer som uppstått i dialekten i senare tider (se t.ex. Bruce 2010: 120).

Det förekommer två primära diftonger i materialet. Såsom redan konstaterats kan ett långt /e:/ bli diftongerat till [ei]. Långt /y:/ kan däremot uttalas som [øi] eller [øy] som det framgår av tabell 2. Båda förekommer dock relativt marginellt i dialekten. Sekundära diftonger är däremot betydligt mer frekventa i materialet. Det förekommer tre typer av sekundära diftonger i materialet, vilka presenteras i tabell 3. Av tabell 4 framgår det hur många ord som har blivit analyserade vid respektive lång vokal. Diftongeringen kan vara starkare eller svagare: i tabell 4 nedan görs det ingen skillnad på hur starkt diftongen uttalas: alla långa ljud där det kan höras en tendens till diftongering har kategoriserats som diftonger.

Tabell 2. Primära diftonger i dialekten.

Lång vokal	Diftong	Exempelord
/e:/	[ei]	<i>stenen</i> ['steinin]
/y:/	[øi] ~ [øy]	<i>pissmyran</i> ['pis:,møiran]

Tabell 3. Sekundära diftonger i dialekten.

Lång vokal	Diftong	Exempelord
/e:/, /ɛ:/	[ie]	<i>nyheter</i> ['ny:,hietær] <i>säkert</i> ['siekært]
/o:/	[uo]	<i>tårar</i> ['tuorar]
/ø:/	[yø]	<i>björn</i> ['bjyøn]

Tabell 4 visar att primär diftongering inte är lika stark i dialekten som sekundär diftongering. Av tabellen framgår att diftong [ei] förekommer i 20 procent och diftong [øi] endast i 17 procent av potentiella fallen. Speciellt antalet analyserade långa y-ljud var dock väldigt litet och således är det svårt att dra några slutsatser om frekvensen av denna diftong utifrån detta material. Resultaten visar dock att diftongen finns kvar i dialekten även om den möjligen är på väg att ge vika.

Tabell 4. Förekomsten av diftonger i det analyserade materialet.

	Monoftong	Diftong	Totalt (f)
	(*el. annan diftong)		
Primära diftonger			
e: ~ ei	80 %	20 %	35
y: ~ øi	83 %	17 %	18
Sekundära diftonger			
e: / ε: ~ ie	*54 %	46 %	52
o: ~ uo	36 %	64 %	22
ø: ~ yø	60 %	40 %	10

Vad gäller sekundära diftonger framgår av tabell 4 att de starkaste diftongerna i dialekten är [uo] som förekommer i 64 procent av potentiella fallen och [ie] som förekommer i 46 procent av potentiella fall. Även diftongen [yø] förekommer tämligen frekvent i materialet. Antalet analyserade långa ö-ljud var dock litet och därför är det utifrån detta material svårt att säga annat än att det finns en stark tendens till denna slags diftongering i dialekten. Resultaten i denna studie överensstämmer med resultaten av Wiik (2002: 109) som konstaterat att sekundär diftongering är starkt i Södra Österbotten.

Diftongeringsgraden i det analyserade materialet verkar korrelera med betoningsgraden: ju starkare betoningen är desto starkare är oftast också diftongeringen medan mindre betonade stavelser som också uttalas kortare tenderar att uttalas monoftongiskt. Kuronen (2000: 100–109) har fått liknande resultat gällande diftongeringen i mellansvenska: ju svagare betoningen är hos vokalen desto mer sannolikt uttalas den monoftongiskt.

4.2 Konsonantuttal

I detta avsnitt presenteras konsonantuttalet i dialekten. Till närmare analys har det valts ng-ljudet och s.k. norrländsk förmjukning vilka presenteras i avsnitt 4.2.1 och l-ljudet som presenteras i avsnitt 4.2.2. Till slut diskuteras kort även andra drag gällande konsonantuttalet i dialekten (avsnitt 4.2.3).

4.2.1 Ng-ljudet och norrländsk förmjukning

I materialet förekommer tydliga exempel på en s.k. norrländsk förmjukning, dvs. palatalisering av /k/ och /g/ framför en främre vokal inuti ett ord. /k/ framför en främre vokal har en tendens att uttalas som affrikata, dvs. ett t-ljud som följs av en frikativa. I det följande markeras denna affrikata med [tʃ]. /g/ kan likaså bli en liknande affrikata eller också en approximant /j/.

För att kartlägga förekomsten av norrländsk förmjukning letade jag rätt på alla ord i materialet där det förekommer /k/ eller /g/ framför en främre vokal inuti ett ord. Resultaten visar att antalet ord där det skett en palatalisering av något slag är dock relativt litet i materialet: alla analyserade ord i vilka palatalisering gör sig gällande är listade härnedan (exemplen 1–5). En del av dessa ord upprepas flera gånger i materialet. Palatalisering av /g/ framgår av exemplen 1–4 och palatalisering av /k/ av exemplen 4 och 7.

1. <i>grenskogen</i>	[ˈgren,sku:jin]	(informant 3)
2. <i>kaffemuggen</i>	[ˈkafe,møtʃin]	(informant 1)
3. <i>honungen</i>	[ˈhønøjin]	(informant 5)
4. <i>sötighet</i>	[ˈsøt:i,jiet]	(informant 4)
5. <i>honungsburken</i>	[ˈhønøns,børtʃin]	(informant 2)
6. <i>mycket</i>	[ˈmytʃe]	(informant 3)
7. <i>språket</i>	[ˈspro:tʃe]	(informant 3)

Av exemplen ovan framgår att /g/ tenderar att uttalas som affrikata ifall ljudet är långt (se exempel 2) medan om g-ljudet är kort blir ljudet en approximant [j]. Resultaten visar att palatalisering sker ofta om klusilen (g/k) föregås av en vokal som kan vara antingen kort eller lång. I materialet förekommer dock ett exempel (*honungsburken*) där klusilen föregås av ett r-ljud. Materialet i denna studie är dock inte tillräckligt omfattande för att kunna dra några vidare slutsatser om i hurdan fonetisk omgivning detta fenomen eventuellt förekommer i dialekten.

Vad gäller ng-ljudet i dialekten tenderar det att finnas ett tydligt klusilelement i slutet av ljudet speciellt om ordet är betonat. Detta betyder att ljudkombinationen /ng/ som vanligen i standardspråket uttalas som [ŋ] realiseras i dialekten som [ŋg]. I det analyserade

materialet realiseras /ng/ något olika och i vissa ord hörs klusilinslaget tydligare än i andra. Nedan finns det exempel på ord där det tydligt kan höras ett klusilelement i slutet av ng-ljudet.

8. <i>honung</i>	['hɔnøŋg]	(informant 1)
9. <i>honungen</i>	['hɔnøŋgi]	(informant 5)
10. <i>hänger</i>	['høŋgær]	(informant 4)

Av exempel ovan framgår det att kombinationen /ng/ kan i dialekten uttalas som beskrivits ovan [ŋg] oberoende av om /ng/ står i ordfinal position eller inuti ett ord. Vid sidan om detta speciella ng-ljud förekommer det också ord där det inte kan höras något klusilinslag då uttalet blir [ŋ]. Sammanlagt analyserades 24 ord med /ng/.

Ordet *honung* i olika former är tämligen frekvent förekommande i materialet. Ordet förekommer flera gånger hos alla informanter, men uttalet av ordet varierar även hos samma talare. Ordet *honungen* kan i dialekten uttalas med kombination ett ng-ljud och en klusil: [honøŋgi]. Vidare kan det ske en palatalisering av /g/ då detta ljud uttalas som palatalt approximant: [honejin] eller [honøjin].

Ng-ljudets uttal som två separata fonem /ŋ/ och /g/ är ett arkaistiskt drag för uttalet med [ŋ] i stället för det tidigare [ŋg] började etablera i svenskan redan under fornsvensk tid (Pettersson 2005: 93, 154). Norrländsk förmjukning är däremot en novation som skett i dialekten såsom i många andra finlandssvenska dialekter samt i Norra Sverige i senare tider (Pettersson 2005: 219–220).

4.2.2 L-ljudet

Det kan konstateras att i dialekten finns två olika l-ljud. Å ena sidan finns det vanliga svenska l-ljudet: dvs. ett dentalt predorsalt konsonantljud, s.k. tunt l-ljud. Detta tunna l-ljud är dock något mörkare än det sverigesvenska l-ljudet, vilket är typiskt för finlandssvenskan (Bruce 2010: 182). Å andra sidan förekommer ett retroflect flapp-ljud, s.k. tjockt l-ljud som också kallas för kakuminant l-ljud som i fonetisk skrift (IPA) markeras

med [ɹ]. I denna studie används termerna tunt /l/ och tjockt /l/ och i fonetiskt skrift markeras dessa med [l] respektive [ɹ].

Tjockt uttal av l-ljudet förekommer i olika grad hos alla fem informanter. För att kunna utreda i vilken omfattning tunt respektive tjockt /l/ förekommer i materialet har alla ord i vilka det förekommer ett l-ljud analyserats. Om ett och samma ord med samma uttal upprepas flera gånger hos samma talare har det dock analyserats endast en gång. Det totala antalet analyserade l-ljud blev därmed 88. Analysen av l-ljuden gjordes enbart auditivt.

I tabell 5 finns l-ljudens distribution presenterad enligt ljudets placering i ordet. Tabellen visar att det tjocka l-ljudet förekommer ofta när /l/ finns i slutet av ordet medan uttalet med det tunna l-ljudet tenderar dominera i ordinitial ställning. Om l-ljudet förekommer inne i ordet kan antingen det tunna eller det tjocka uttalet göra sig gällande. Vidare kan det konstateras att l-ljudet i regel realiseras som tunt om ljudet uttalas som långt (ex. *tall*) vilket inte framgår av tabellen nedan.

För att kunna utreda huruvida det tjocka l-ljudet används i dialekten, har det analyserats i hurdana ljudkombinationer det tenderar att förekomma. I tabell 6 finns alla i materialet förekommande tjocka l-ljuden presenterade enligt vilket ljud som förekommer innan l-ljudet. Av tabellen framgår att största delen av de tjocka l-ljuden förekommer efter en vokal. Av dessa flertalet är ord där l-ljudet är i stavelsefinal eller ordfinal position (ex. *fågel*) och tjockt /l/ realiseras därmed i en obetonad stavelse efter en obetonad vokal. Tjockt /l/ kan dock förekomma även efter en betonavokal i en betonavokal (ex. *sol*). Vad gäller uttalet av /l/ efter en konsonant visar resultaten att den mest frekventa konsonantkombinationen som producerar tjockt l-ljud är /gl/ (ex. *glad, ugglå*). Den näst frekventa kombinationen i materialet är /bl/ (ex. *blå*).

Tabell 5. De analyserade l-ljuden i materialet enligt ljudets position i ordet.

	Ordinitialt /l/		Ordmedialt /l/		Ordfinalt /l/		Totalt	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
Tjockt /l/	0	0	20	34	6	55	26	30 %
Tunt /l/	18	100	39	66	5	45	62	70 %
Totalt (f)	18		59		11		88	

Tabell 6. Fördelningen av de tjocka l-ljuden i materialet enligt föregående ljudet.

	(%)	Exempelord
/bʁ/	15 %	<i>blå</i> ['bʁo:]
/fʁ/	4 %	<i>flygande</i> ['fʁy:gande]
/gʁ/	38 %	<i>uggla</i> ['өгʁa]
/eʁ/	23 %	<i>fågel</i> ['føgeʁ]
/u:ʁ/	19 %	<i>sol</i> ['su:ʁ]
Totalt (f)	26	

Gårding & Kjellin (1998: 60) har konstaterat om det tjocka l-ljudet att det tenderar att förekomma i de flesta konsonantkombinationer samt i ordfinal position medan i initial position realiseras l-ljudet oftast som tunt och likaså används tunt l om det är långt. Resultaten i denna studie överensstämmer bra med detta. Holmberg (1986: 111) skriver likaså om l-ljudet i Sidebymålet att ”Tunt l uppträder i uddljud i en mängd ord och som långt i inljud och slutord. Det förekommer i inljud och slutljud efter långt och kort *i*, *y* och efter kort *e*.” Resultaten i denna studie visar dock att tjockt /l/ kan förekomma i alla fall efter kort /e/ (ex. *fågel*). Vidare konstaterar Holmberg (ibid.) att tunt /l/ realiseras i följande konsonantkombinationer: /sl/, /ld/, /ln/, /lt/, /lsk/ och /lst/. I denna studie saknades fall med /sl/, /lsk/ och /lst/. Även antalet fall med kombinationerna /ld/, /ln/, och /lt/ var litet i materialet, men i dessa uttalades l-ljudet som tunt (se exemplen 1–3 nedan).

1. <i>bild</i>	['bild]	(informant 5)
2. <i>moln</i>	['mɔln]	(informant 1)
3. <i>helt</i>	['he:lt]	(informant 2)

Wiik (2002: 64) anser att det finns en tendens till fri variation mellan tunt och tjockt /l/ i de österbottniska dialekterna och hon påstår att den fonetiska omgivningen inte alltid påverkar valet av l-ljud. I alla fall utifrån materialet i denna studie är det svårt att ge entydiga regler för hurdan distribution det eventuellt råder mellan tunt och tjockt /l/ i dialekten.

4.2.3 Annat om konsonantuttalet

De tonlösa klusilerna /k, p, t/ i pretonisk ställning uttalas i regel som oaspirerade i dialekten, vilket är kännetecknande för finlandssvenskan. Ordinitialt /d/ kan i vissa fall uttalas som [t] vilket verkar gälla mest pronomen (se exemplen 1–2).

1. <i>du</i>	[tu]	(informant 4)
2. <i>dom</i>	[tɔm]	(informant 4)

Finlandssvenskan har ansetts sakna de supradentala konsonanterna. Kuronen (2003) har dock visat i en studie om ljudkombinationer /rd/, /rs/ och /rt/ i finlandssvenskan (standardspråket) att /rd/ och /rs/ typiskt uttalas utan r-ljudet och att det finns en tendens mot ett retroflect uttal medan i kombinationen /rt/ fanns ett r-element med i uttalet. Resultaten i denna studie visar en likadan tendens. I dialekten verkar det vara en tendens mot ett retroflect uttal åtminstone i ljudkombinationer /rd/, /rs/ och /rn/. I analysen av dessa ljudkombinationer kunde i alla fall inte höras något som helst r-ljud. Speciellt i uttal av /rd/ och /rs/ tenderar r-bortfallet orsaka ett retroflect uttal av den kvarvarande konsonanten (se exempel 3–4). Hos /rn/ verkar det oftast vara fråga om ett r-bortfall och ett vanligt n-ljud (se exempel 5). I ljudkombinationen /rt/ hörs det dock i regel ett tydligt r-ljud och denna uttalas således med två separata ljud (se exempel 6).

3. <i>skärgård</i>	[ˈʃæːgoːd]	(informant 3)
4. <i>förstås</i>	[fœʂˈtøsː]	(informant 4)
5. <i>björn</i>	[ˈbjyøn]	(informant 2)
6. <i>säkert</i>	[ˈsiekært]	(informant 1)

Sje-ljudet realiseras i materialet som något mörkare än vad som vanligen är fallet i finlandssvenskan och därmed kan det konstateras att uttalet av sje-ljud i dialekten liknar mer de sje-ljudsvarianter som förekommer i centralsvenskan. Tje-ljudet uttalas med en affrikata, dvs. med ett tydligt t-inslag, vilket är typiskt i finlandssvenskan. I dialekten uttalas tje-ljudet som en affrikata inte bara i början av ordet utan även ordmedialt (se exemplen 7 och 8).

7. <i>kyrkan</i>	[ˈtʃyrkan]	(informant 1)
8. <i>bekymmer</i>	[beˈtʃymbæri]	(informant 5)

4.3 Prosodin

I detta avsnitt presenteras prosodiska drag som förekommer i materialet. Först redogörs för prosodin på yttrandenivån i avsnitt 4.3.1. Därefter presenteras resultat gällande intonation i en- och tvåstaviga betonade ord som är delar av deklarativa yttranden (avsnitt 4.3.2).

4.3.1 Prosodin i deklarativa yttranden i fritt tal

I detta avsnitt diskuteras prosodin i korta och något längre yttranden som är tagna från fritt tal (del 2. Bildberättelse). Eftersom det är fråga om fritt tal är gränserna mellan yttrandena ofta otydliga och det förekommer pauser, tvekan och omtagningar av ord även inom ett yttrande. Till analys har det valts tydligt uttalade yttranden som innehåller så litet som möjligt pauser, tvekan etc. och som till karaktär är påståendesatser. Ett vidare kriterium för valet av yttranden var att de semantiskt bildar en enhet (jfr liknande metodik i Kautonen 2017). Sammanlagt analyserades 50 yttranden som består av 2–12 ord. Littereringarna av de analyserade yttranden finns som bilaga (se bilaga 4).

De valda yttranden sparades som separata ljudfiler och annoterades i Praat för att lättare kunna analysera prosodin i dem. En del av dessa yttranden analyserades enbart auditivt medan av några ritades även F0- och A0-kurvor i Praat (se figurerna 5–9). Vad gäller analys av stavelselängder har det inte gjorts någon akustisk analys utan kvantiteterna analyserats enbart auditivt. I det följande diskuteras rytmen i de analyserade yttrandena och således behandlas följande frågor: Hur markeras betoning? Hurdana kvantiteter finns det i betonade vs. obetonade stavelser? Hurdan är intonationen?

En betonad stavelse med en lång vokal kan uttalas som kort (se exemplen 1 och 4 nedan). En betonad stavelse som uttalas med en lång vokal tenderar däremot bli extralång då den efterföljande konsonanten typiskt förlorar det halvlånga uttalet och uttalas som kort (se exemplen 2–4). I exemplen nedan är de betonade stavelserna markerade med stora bokstäver och extralängden markeras i fonetisk transkription med ett dubbelkolon.

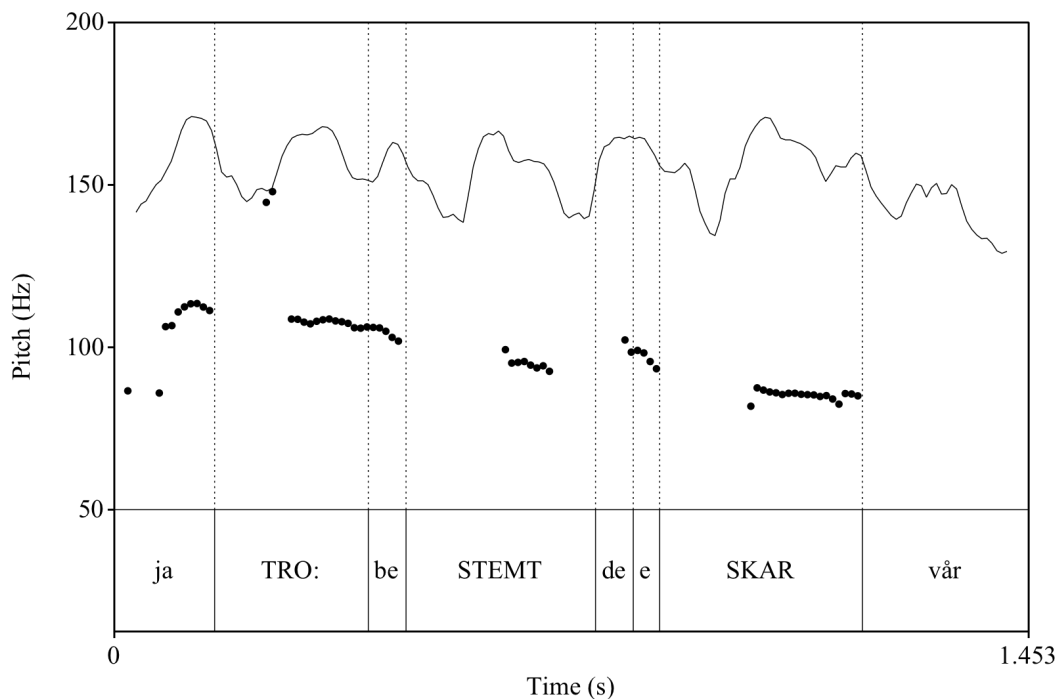
1. en HARA som LYdes	[en'harasəm'ly::des]	(informant 3)
2. och BJÖRnen han har HONung	[ɔ'bjœnin.hanha:'hønøŋg]	(informant 4)
3. en SOL LYser	[en'su:ɾ'ly::sær]	(informant 4)
4. och en MUS som GRÅter	[ɔem'mu:s.səm'gro::tær]	(informant 1)

Kuronen & Leinonen (2008: 163) skriver att s.k. kortstavighet (att ett vokalfonem uttalas som kort även om den är i betonad position) är typiskt för finlandssvenskan och att obetonade stavelser kan även uttalas som långa eller halvlånga. Resultaten i denna studie visar att kortstavighet är vanligt i dialekten och som konstaterats ovan förekommer det också extralånga vokalkvantiteter i betonade ord. Kvantiteten hos en betonad vokal kan därmed vara antingen kort (se exemplen 1 och 2), lång eller extralång (se exemplen 1–4 ovan). Därmed kan det konstateras att sambandet mellan längd och betoning inte är lika entydigt i dialekten som i sverigesvenskan där en betonad stavelse oftast är lång medan obetonade stavelser är korta. I stället för längd är de viktigaste betoningsmarkörerna intensitet (A0) och grundtonsfrekvens (F0).

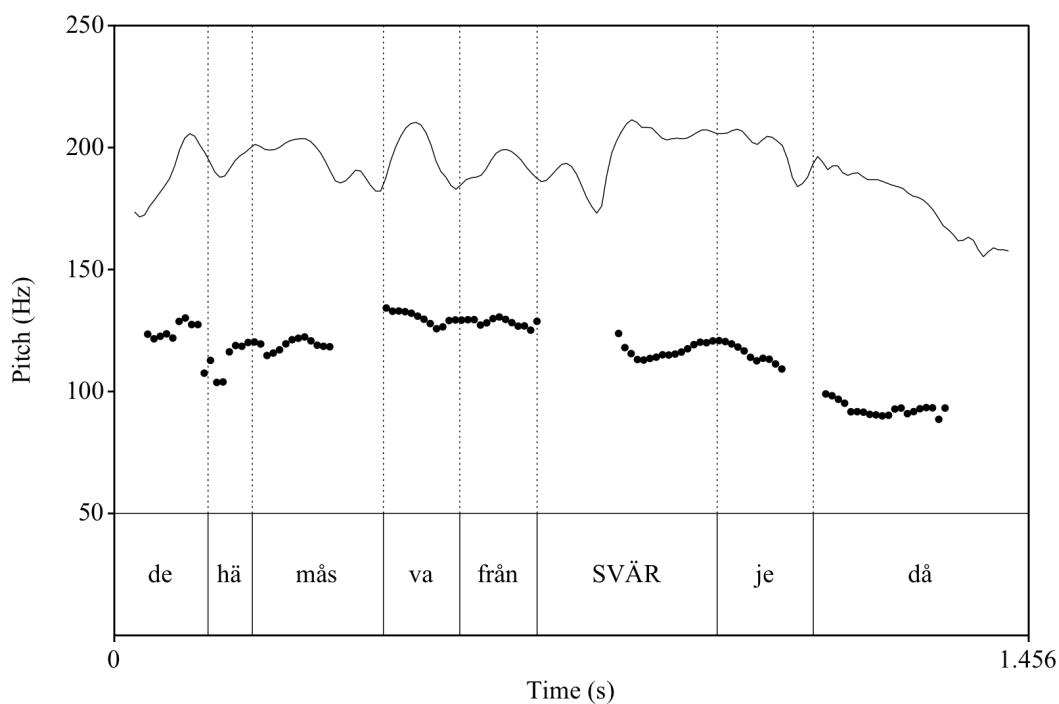
Kortstavigheten som beskrivs ovan kan ses som en arkaism³. De gamla fornsvenska överlånga stavelserna finns inte bevarade i dialekten, men däremot kan vokalen i en betonad stavelse vara extralång vilket i sin tur orsakar att den efterföljande konsonanten uttalas som kort i stället för halvlångt eller långt (se exempel 4 ovan). Leinonen (2015b: 39) nämner att i Österbotten och även i landsbygden södra Finland tenderar konsonanterna att vara ansevärt kortare än vad som är fallet i finlandssvenska eller sverigesvenska. Vidare nämner Leinonen (2015a: 170–172) att flera forskare försökt förklara de i finlandssvenskan förekommande stavelsekvantiteterna (ex. de exceptionellt korta konsonantkvantiteterna) genom finskt inflytande.

Intonation samt rytmen på yttrandenivån presenteras här baserade på figurerna 5–9 nedan. Av varje informant har det valts ett yttrande som annoterats i Praat och av vilket det sedan ritats både A0- och F0-kurva. Ett kriterium för valet av de nedan presenterade yttrandena är att F0 syns relativt tydligt och med avsikt har det valts olika långa yttranden för att demonstrera prosodin såväl i korta som i längre yttranden. Dessa fem yttranden (figurer 5–9) har annars valts slumpmässigt och anses bra representera i materialet förekommande prosodiska drag på yttrandenivån. På grundval av granskning av alla 50 yttranden kan dessa påstås ha typiska prosodiska drag för dialekten.

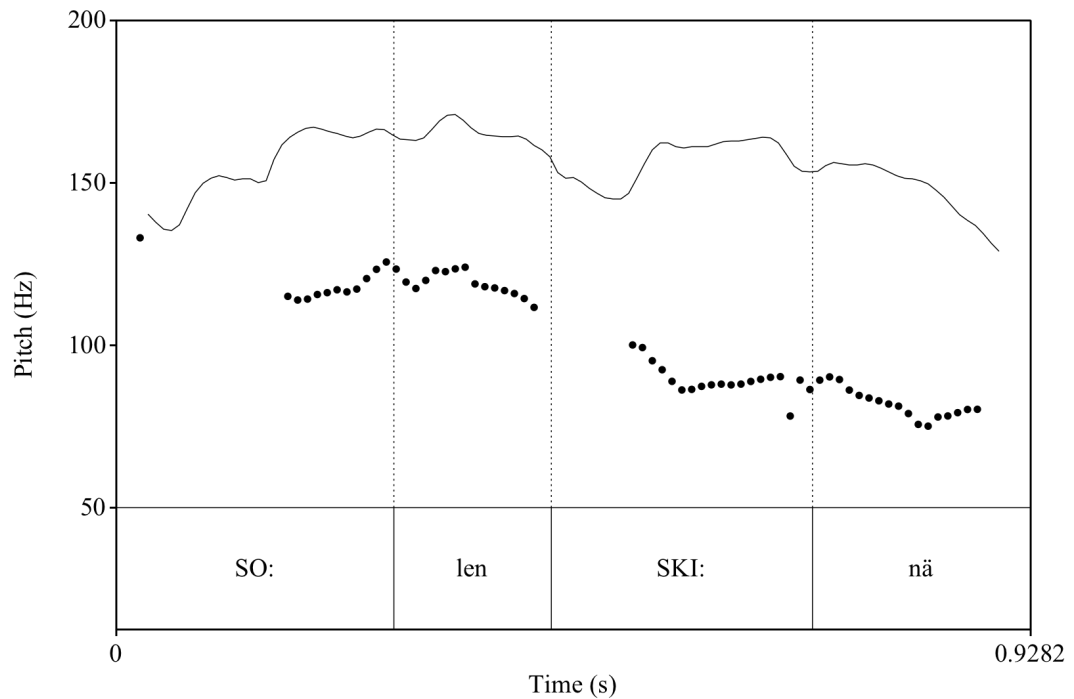
³ Betonade stavelser kunde i det tidiga skedet av fornsvenskan vara korta (kort vokal + kort konsonant), långa (lång vokal + kort konsonant) eller överlånga (lång vokal + lång konsonant eller konsonantgrupp) (Pettersson 2005: 93–94).

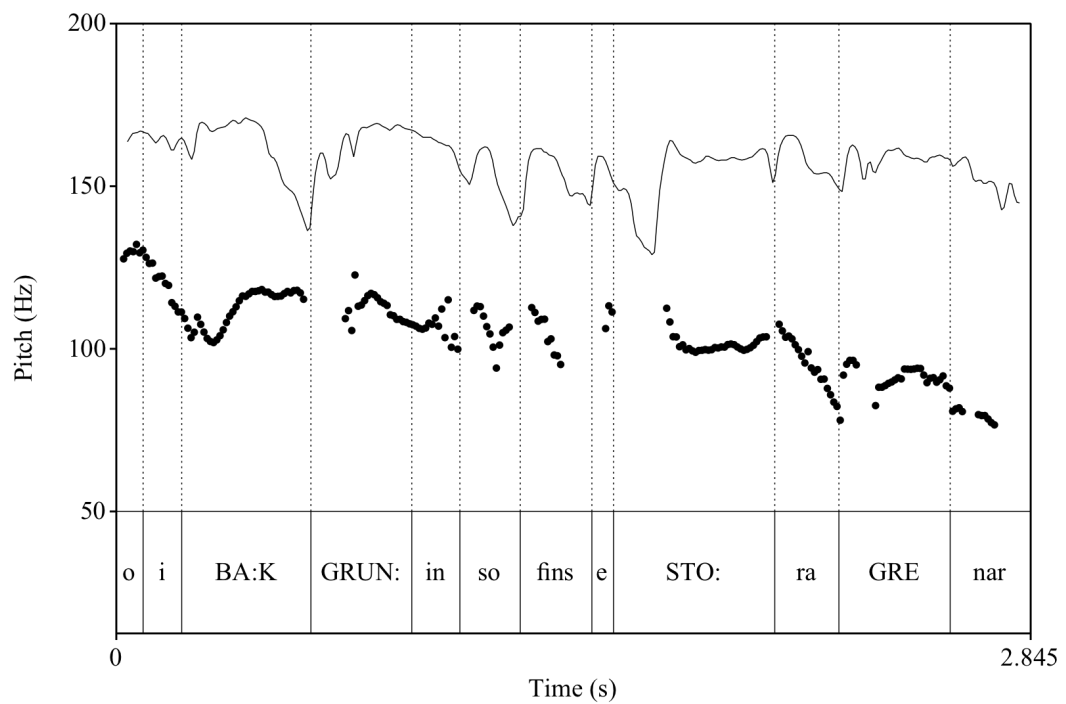
Figur 5. A0-kurva (överst, endast kvalitativ) och F0-kurva av yttrandet *jag tror bestämt det är skarvar*. De betonade stavelserna i yttrandet är markerade med stora bokstäver. (informant 1)

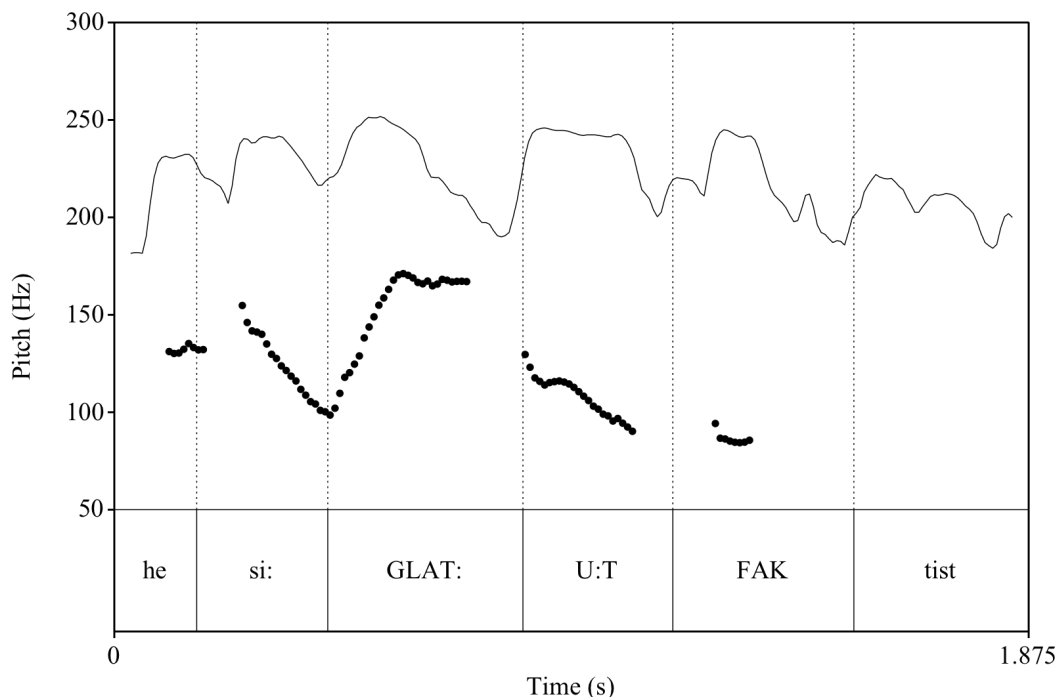
Figur 6. A0-kurva (överst, endast kvalitativ) och F0-kurva av yttrandet *det här måste vara från sverige då*. De betonade stavelserna i yttrandet är markerade med stora bokstäver. (informant 2)

Figur 7. A0-kurva (överst, endast kvalitativ) och F0-kurva av yttrandet *solen skiner*. De betonade stavelserna i yttrandet är markerade med stora bokstäver. (informant 3)

Figur 8. A0-kurva (överst, endast kvalitativ) och F0-kurva av yttrandet *och i bakgrunden så finns det stora grenar*. De betonade stavelserna i yttrandet är markerade med stora bokstäver. (informant 4)

Figur 9. A0-kurva (överst, endast kvalitativ) och F0-kurva av yttrandet *det ser glatt ut faktiskt*. De betonade stavelserna i yttrandet är markerade med stora bokstäver. (informant 5)

Något som gör att dialekten liknar mer finlandssvenska än sverigesvenska vad gäller prosodin är att det ofta finns många betoningar i ett yttrande (Kuronen & Leinonen 2008). Antalet obetonade stavelser mellan de betonade är ofta få och därmed blir betoningsgrupperna korta. De betonade stavelserna i figurerna kännetecknas av en A0-topp och ökad intensitet åstadkommer vanligtvis även förändring i F0 (tonstigning eller -sjunkning). Vidare är skillnaden mellan betonat och obetonat inte särskilt stark. Intonationen i de analyserade påståendeyttrandena är i regel fallande, vilket framgår tydligt av figurerna ovan.

I och med att det ofta finns flera betoningar inom ett yttrande förekommer det inte heller mycket reduktion. I figur 6 förekommer dock ovanligt mycket reduktion i och med att endast en stavelse som ligger åt höger i yttrandet blir betonad. Prosodin i detta yttrande kan påstås likna mer prosodin i sverigesvenska medan betoningsmönster i andra figurerna liknar det i finlandssvenska. Vidare är det vanligt att det förekommer avbrott i fonationen (glottal klusil) vilket antas bero på att prosodin i dialekten är ordbaserat och att flera ord blir mer eller mindre betonade. Kuronen & Leinonen (2008) konstaterar att

detta är typiskt för finlandssvenskan. Vad gäller prosodin kan det således konstateras att dialekten har många gemensamma drag med finlandssvenskan. Prosodin i dialekten påminner även den i dalmål och gotländska till skillnad från det sverigesvenska standardspråket (se Bruce 2010: 85–88, 181–197).

4.3.2 Intonation i betonade en- och tvåstaviga ord i fritt tal

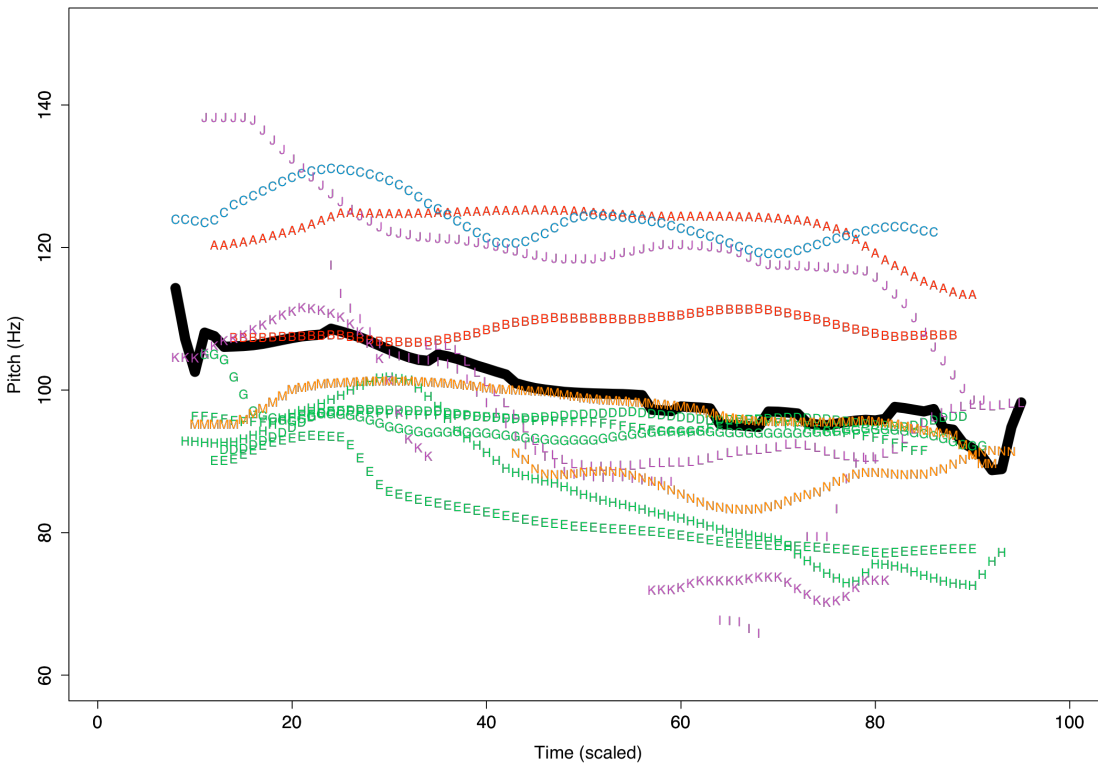
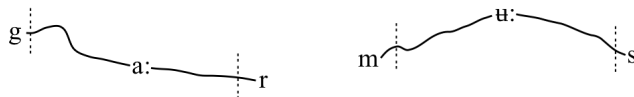
Till analysen av enstaviga ord valdes sådana betonade ord som innehåller en lång vokal. Vad gäller tvåstaviga ord analyserades sådana betonade ord i vilka betoningen ligger på den första stavelsen och den betonade stavelsen innehåller en lång vokal. Ord med lång vokal valdes därför att grundtonskurvan (F_0) syns tydligast hos vokalljud och därmed var dessa ord lättare att analysera. Av enstaviga orden valdes sex ord per informant till analys. Likaså analyserades sex tvåstaviga ord från varje informant. Totalt blev därmed 30 enstaviga och 30 tvåstaviga ord analyserade. En del av de analyserade orden är tagna från intervjun (del 1) och en del från bildberättelsen (del 2). Alla analyserade ord är delar av påståendeyttranden i fritt tal. Varje ord sparades som separat ljudfil och annoterades i Praat. Därefter granskades deras F_0 -kurvor i Praat.

För det första i och med att de analyserade orden är delar av större talenheter i fritt tal förekommer det en del variation i grundtonskurvorna. För det andra påverkas intonationen alltid av många olika faktorer såsom framhåvningsgrad, talhastighet osv., vilket medför utmaningar för analysen. En ytterligare svårighet i tolkningen av grundtonskurvorna är att F_0 inte syns vid många icke-sonoranta och tonlösa konsonantljud (t.ex. f, t, s) vilka dock förekommer rikligt i materialet.

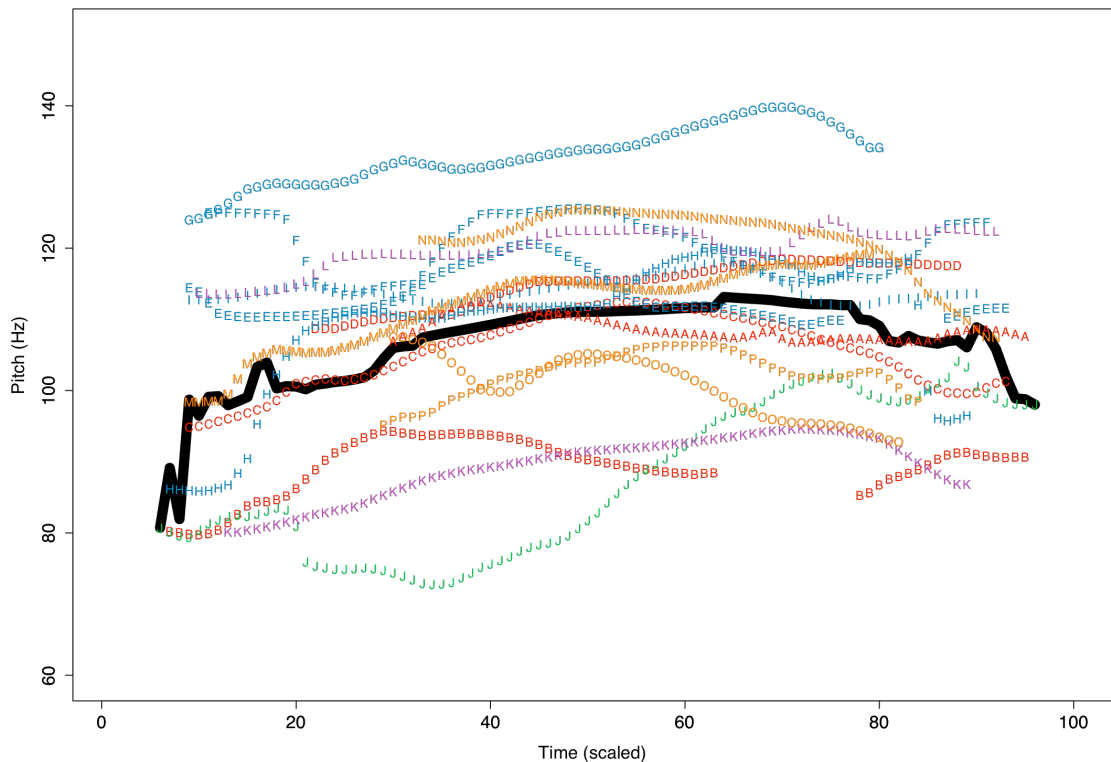
Hos de analyserade enstaviga orden förekommer två olika intonationstyper vilka är presenterade i tabell 7. I tabellen framgår även vilka ord som blivit analyserade: bokstaven framför ordet syftar på F_0 -kurvan i figur 10 respektive figur 11 och numret syftar på informantnumret. Nederst i tabellen anges ett exempelord inom respektive kategori med F_0 -kurva. F_0 -kurvor av samtliga analyserade enstaviga ord samt snittkurvor finns presenterade i figur 10 (typ 1) och figur 11 nedan (typ 2). Kurvorna i dessa figurer anger intonationen i hela orden.

Tabell 7. Intonation i de analyserade enstaviga orden.

Typ 1		Typ 2	
	47 %		53 %
A	1 <i>liv</i>	A	1 <i>fyr</i>
B	1 <i>ner</i>	B	1 <i>går</i>
C	2 <i>rad</i>	C	1 <i>mus</i>
D	3 <i>del</i>	D	1 <i>räv</i>
E	3 <i>går</i>	E	2 <i>bor</i>
F	3 <i>hit</i>	F	2 <i>helt</i>
G	3 <i>mer</i>	G	2 <i>mus</i>
H	3 <i>var</i>	H	2 <i>räv</i>
I	4 <i>fint</i>	I	2 <i>vår</i>
J	4 <i>hel</i>	J	3 <i>räv</i>
K	4 <i>liv</i>	K	4 <i>bor</i>
L	4 <i>tror</i>	L	4 <i>lik</i>
M	5 <i>här</i>	M	5 <i>bor</i>
N	5 <i>skog</i>	N	5 <i>glad</i>
		O	5 <i>sur</i>
		P	5 <i>trav</i>

Figur 10. Enskilda F0-kurvor och snittkurva (svart) för de analyserade enstaviga orden (typ 1).

Figur 11. Enskilda F0-kurvor och snittkurva (svart) för de analyserade enstaviga orden (typ 2).

Av tabell 7 framgår att i 47 procent av de enstaviga orden är tonen fallande (typ 1). I denna kategori finns det även ord där det saknas en tydlig tonstigning eller tonfall. Betoningsgraden tenderar att påverka hur starkt tonfallet är; ju mer betonat ordet är desto tydligare tonfall sker det. I 53 procent av orden är tonen däremot stigande (typ 2). Ton-toppens placering varierar något, men den realiseras typiskt i mitten eller i slutfasen av den betonade vokalen. Tonstigningen kan vara starkare eller svagare enligt hur mycket ordet betonas.

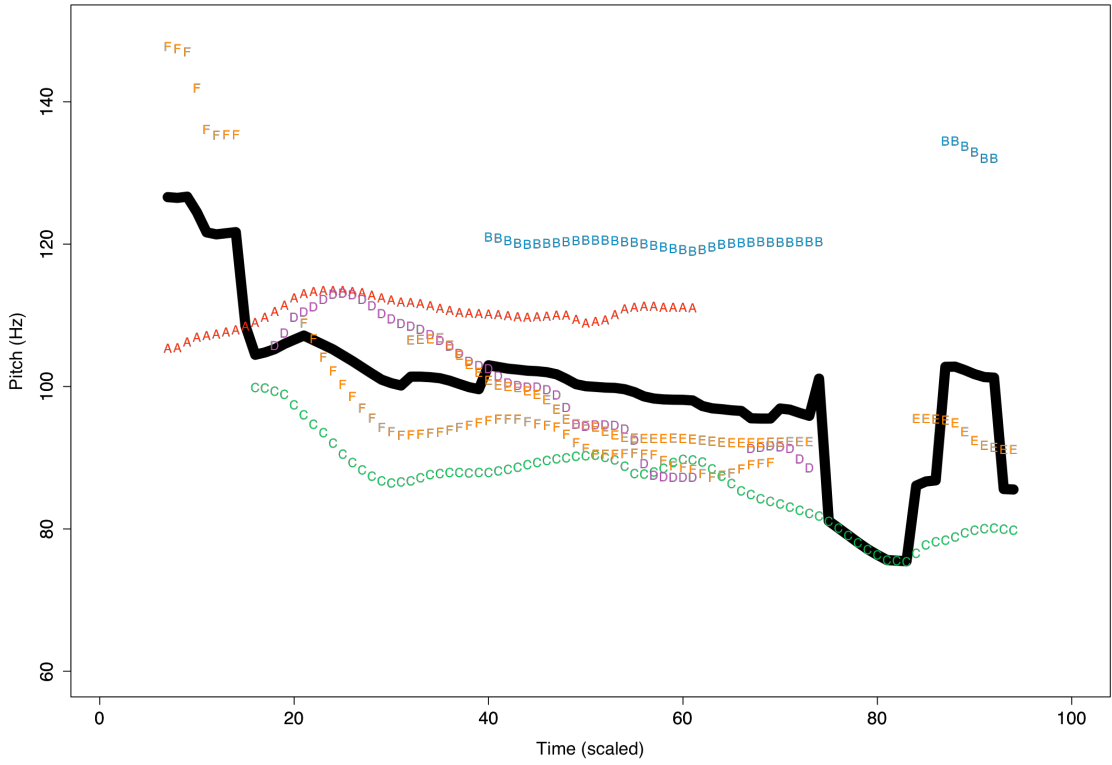
Ordets betoningsgrad tenderar att påverka med hurdan intonation enstaviga ord uttalas: Ord som kategoriserades i typ 1 var ofta något mindre betonade varmed tonen är relativt jämn eller svagt fallande. Däremot är orden inom typ 2 i regel mer framhävda vilket leder till att tonen stiger på den betonade vokalen. I typ 1 fanns det dock ett par mycket betonade ord som uttalades med ett tydligt tonfall. Ordets position i yttrandet verkar inte ha någon betydelse i detta avseende. Denna varierande intonation kan bero på många

kommunikativa faktorer och vidare kan individuell variation göra sig gällande i vissa fall.

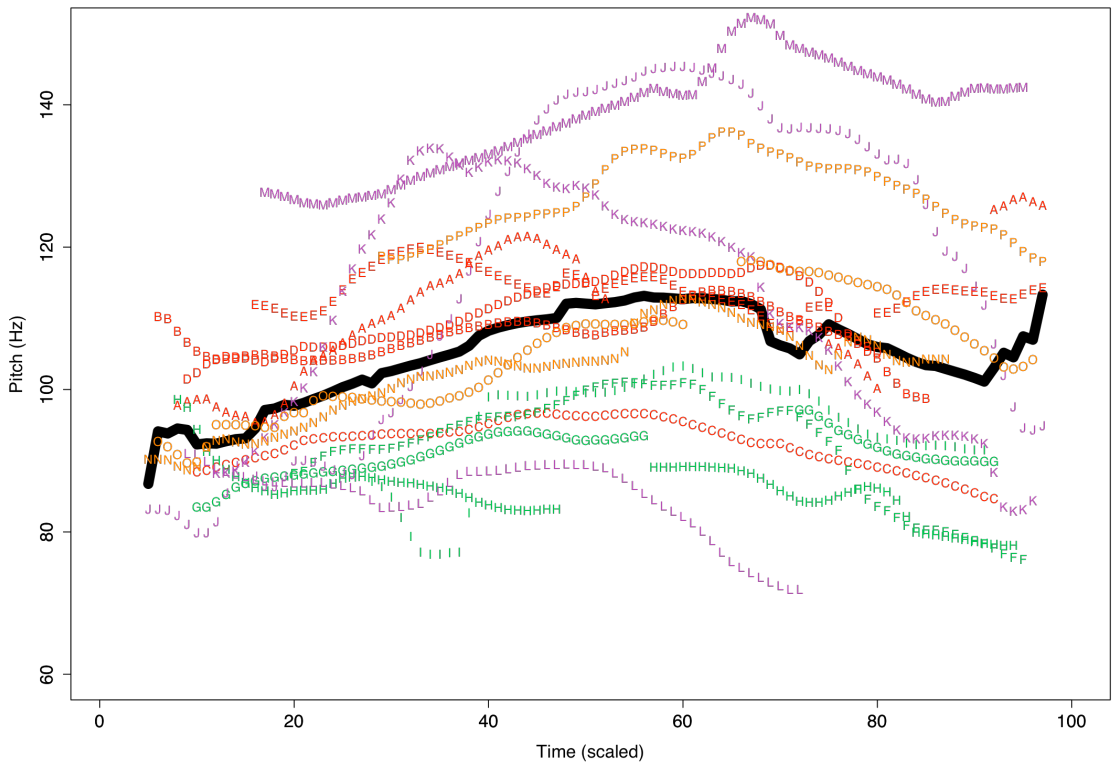
I tabell 8 presenteras intonationsmönster av de analyserade tvåstaviga orden. De analyserade orden har kategoriserats i tre intonationstyper (1–3). I tabellen framgår även vilka ord som blivit analyserade: bokstaven framför ordet syftar på F0-kurvan i figur 12, figur 13 eller figur 14 och numret syftar på informantnumret. Nederst i tabellen finns ett exempelord inom respektive kategori med F0-kurva. F0-kurvor av samtliga analyserade tvåstaviga ord samt snittkurvor finns presenterade i figur 12 (typ 1), figur 13 (typ 2) och figur 14 (typ 3) nedan. Kurvorna i dessa figurer anger intonationen i hela orden.

Tabell 8. Intonation i de analyserade tvåstaviga orden.

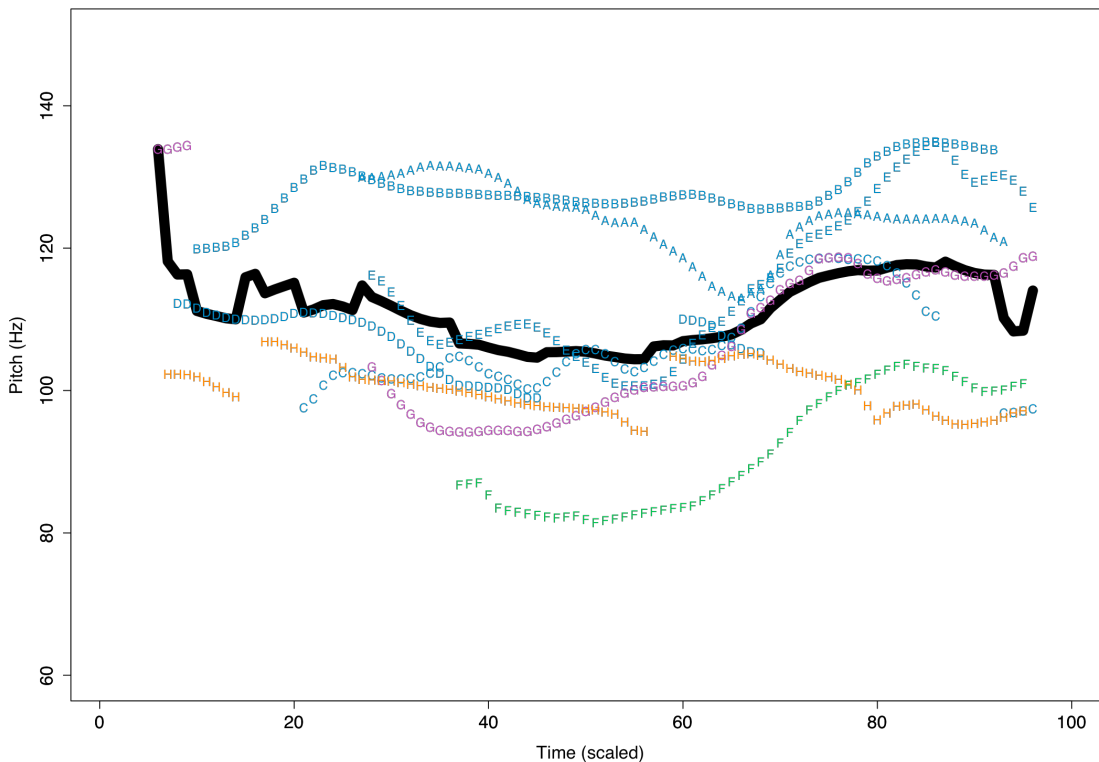
Typ 1	Typ 2	Typ 3
20 %	53 %	27 %
A 1 <i>pipa</i>	A 1 <i>gråter</i>	A 2 <i>fina</i>
B 2 <i>saker</i>	B 1 <i>havet</i>	B 2 <i>gula</i>
C 3 <i>skiner</i>	C 1 <i>mera</i>	C 2 <i>hare</i>
D 4 <i>gnagar</i>	D 1 <i>myror</i>	D 2 <i>huset</i>
E 5 <i>fyra</i>	E 1 <i>sover</i>	E 2 <i>svanar</i>
F 5 <i>lite</i>	F 3 <i>barnen</i>	F 3 <i>skogen</i>
	G 3 <i>läser</i>	G 4 <i>skogen</i>
	H 3 <i>måla</i>	H 5 <i>tiden</i>
	I 3 <i>skola</i>	
	J 4 <i>björnen</i>	
	K 4 <i>honung</i>	
	L 4 <i>livet</i>	
	M 4 <i>prima</i>	
	N 5 <i>bakom</i>	
	O 5 <i>björnen</i>	
	P 5 <i>solen</i>	

Figur 12. Enskilda F0-kurvor och snittkurva (svart) för de analyserade tvåstaviga orden (typ 1).

Figur 13. Enskilda F0-kurvor och snittkurva (svart) för de analyserade tvåstaviga orden (typ 2).

Figur 14. Enskilda F0-kurvor och snittkurva (svart) för de analyserade tvåstaviga orden (typ 3).

Av tabellen framgår att den mest frekventa intonationstypen hos de tvåstaviga orden är typ 2. I dessa sker det en tonstigning under den betonade långa vokalen varefter tonen är fallande i den efterföljande obetonade stavelsen. Tonstigningen kan vara svagare eller starkare beroende på hur mycket ordet betonas och tontoppen realiseras vanligen relativt sent i den betonade stavelsen. Vidare visar tabellen att i vissa ord sker det däremot en tonsänkning under den betonade vokalen varefter tonen går upp mot slutet av ordet (typ 3). I typ 3 ingår även två ord i vilka tonen är jämn på den betonade stavelsen och stiger sedan i slutet. Vidare finns det ord med fallande intonation, dvs. ord i vilka det finns en tontopp alldeles i början av ordet varefter tonen faller ända mot slutet av ordet.

Summa summarum visar resultaten att intonation i enstaviga ord kan vara stigande eller fallande. Det finns dock en tydlig tendens mot att om ordet är starkt betonat uttalas det med stigton. Vad gäller tvåstaviga orden finns det alltid en tontopp i orden vilket vanligen realiseras relativt sent i ordet. I vissa fall realiseras tontoppen dock helt i början av ordet och tonen är därmed fallande. Även i de tvåstaviga orden kan man se en tydlig

tendens mot preferens för stigande intonation i den betonade vokalen medan fallande intonation är tämligen icke-frekvent. Att intonationen på ordnivån tenderar att vara stigande snarare än fallande i de österbottniska dialekterna (speciellt i sydösterbottniska) har tidigare visats t.ex. av Kim (2006: 79) som studerat intonationen i Lappfjärdsområdet (se avsnitt 2.4.5).

Utifrån det analyserade materialet verkar det inte finnas någon accentdistribution i dialekten, vilket är kännetecknande för finlandssvenskan (se avsnitt 2.4.4). Materialet i denna studie är dock för litet för att kunna dra några vidare slutsatser om detta.

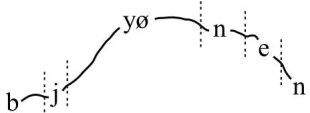
5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Syftet med denna studie var att beskriva dialekten i byarna Sideby och Skaftung i Kristinestad ur en fonetisk synvinkel. Vad gäller segmentella drag var syftet att upptäcka och beskriva sådana drag som på något vis skiljer sig från standarduttalet (finlandsvenska och sverigesvenska) och som därmed är typiska för dialekten samt forska i sådana vokal- och konsonantljud som enligt tidigare studier tenderar att ha regional variation över det svenska språkområdet. Vad gäller suprasegmentella drag var syftet att utreda hurdan är intonation i en- och tvåstaviga ord samt redogöra för prosodin i deklarativa yttranden.

Materialet i studien bestod av intervju av fem informanter som är uppvuxna i Sideby eller Skaftung och som bor (eller vistas mycket) i området. Det analyserade materialet bestod av två delar: 1. Intervju och 2. Bildberättelse. Analysen av vokal- och konsonantljud gjordes enbart auditivt, dvs. jag som forskare lyssnade av olika ljud och bedömde dem med hjälp av mitt eget hörselsinne och min språkkänsla. Som tekniskt hjälpmedel användes dataprogrammet Praat. Prosodin på ordnivån samt på yttrandenivån analyserades såväl auditivt som akustiskt med hjälp av Praat.

För att få vidare information om t.ex. vokalernas kvaliteter i dialekten vore det nödvändigt att studera dessa egenskaper även akustiskt t.ex. i form av formantanalys. Antalet analyserade ljud berodde på hur frekvent dessa förekommer i det studerade materialet och därmed har inga större mängder av ljud analyserats. P.g.a. ett litet antal analyserade ljud var det på många punkter svårt att dra några vidare slutsatser om hurdana ljudförhållanden det råder vid olika fenomen eller om det endast är fråga om fri variation. Ibland kanske standardspråket påverkar talet och det kan finnas individuell variation. Detta var dock inte heller något primärt syfte i denna studie för fokus i studien var på presentation av olika dialektala uttalsstendenser som enligt det insamlade materialet kan anses finnas i dialekten.

Tabell 9. Fonetiska drag i dialekten i Sideby och Skaftung.

Dialektdrag	Exempel	
Kvalitativ skillnad mellan långt och kort u-ljud	<i>mus</i>	['mʉ:s]
	<i>uggla</i>	['øglɑ]
Uttal av /e/ och /ɛ/ sammanfallit, delvis också /e:/ och /ɛ:/	<i>bestämt</i>	[be'stemt]
	<i>nyheter, räv</i>	['ny: ,hietær], ['riev]
/e:/ och /e/ kan uttalas som /i/	<i>ser, sett</i>	['si:r], ['sit:]
Primära diftonger:	<i>stenen</i>	['steinin]
<i>/ei/</i>	<i>pissmyran</i>	['pis ,møiran]
<i>/øi/ el. /øy/</i>		
Sekundära diftonger:	<i>säkert</i>	['siekært]
<i>/ie/</i>	<i>tårar</i>	['tuorar]
<i>/uo/</i>	<i>björn</i>	['bjyøn]
<i>/yø/</i>		
Ng-ljudet uttalas med /ŋ/ + /g/	<i>hänger</i>	['heŋgær]
Palatalisering av /g/ och /k/ framför främre vokal även inuti ett ord	<i>grenskogen</i>	['gren ,sku:jin]
	<i>mycket</i>	['mytʃe]
Tunt l-ljud	<i>lyser, tall</i>	['ly::sær], ['tal:]
Tjockt l-ljud	<i>blå, sol</i>	['bʁo:], ['su:t]
Arkaistisk kortstavighet	<i>hara</i>	['hara]
Nya extralånga stavelser (extralång vokal + kort konsonant)	<i>gråter</i>	['gro::tær]
Många betoningar, relativt lite reduktion	<i>det ser glatt ut faktiskt</i>	[hesi: 'glat: 'u:t' faktist]
Preferens för stigande intonation i betonad vokal	<i>björnen</i>	

Av resultaten framgår att det förekommer fem olika diftonger i dialekten (se tabell 9). Förekomsten av primära diftonger är dock tämligen marginell medan sekundära diftonger verkar vara ansevärt starkare i dialekten. Något som gör att dialekten till viss del avviker från finlandssvenskan är att det finns en tydlig skillnad mellan kort och långt u-ljudet. Dock finns det ingen hörbar kvalitativ skillnad vad gäller det korta vs. det långa a-ljudet. Vad gäller konsonantuttalet är de mest påfallande dragen förekomsten av det s.k. norrländsk förmjukning och ett speciellt ng-ljud samt förekomsten av tjockt l-ljud vid sidan om det tunna l-ljudet.

Vad gäller prosodin visar resultaten att dialekten har många gemensamma prosodiska drag med finlandssvenskan. Rytmitiskt sett innehåller uttalet ofta många betoningar och därmed blir betoningsgrupperna korta, vilket enligt tidigare studier anses vara typiskt för finlandssvenskan. Vidare visar resultaten att längden inte är något viktigt korrelerat till betoningen; en betonad stavelse med lång vokal kan uttalas som kort, långt eller extra-långt medan en obetonad stavelse kan uttalas som kort, halvlångt eller t.o.m. långt. Analys av ordintonation visar att tonen i starkt betonade ord oftast är stigande både hos enstaviga och tvåstaviga ord och båda kännetecknas av en tontopp. Ordintonationen avviker således från det finlandssvenska standardspråket som kännetecknas av fallande ordintonation.

I och med att medelvärdet i snittkurvorna baserade sig på de värden som var tillgängliga på respektive tidspunkt i respektive ord orsakas vissa distorsioner i snittkurvorna om F0 inte syns vid alla punkter i alla ord (se figur 12 i avsnitt 4.3.2). Snittkurvorna tillsammans med de enskilda tonkurvorna anses dock demonstrera väl de tonala mönstren på de analyserade orden. Snittkurvorna hjälper oavsett små distorsioner att se tendenser i de tonala mönstren hos de analyserade orden.

Summa summarum visar resultaten i denna studie att det fortfarande talas mer eller mindre dialektalt i Sideby och Skaftung även om dialekten (speciellt dialektala ord och uttryck) säkerligen inte används lika mycket som tidigare. Säkert har standardspråket påverkat även uttalet och därmed är t.ex. diftongering av vokalerna inte längre lika påfallande som det tidigare kan ha varit. I resultaten framgår att dialekten skiljer sig fonetiskt såväl från det talade svenska standardspråket i Finland som i Sverige; dialekten har

delvis gemensamma fonetiska drag med det s.k. finlandssvenska standardspråket, men till viss del finns det gemensamma drag med de sverigesvenska språkvarianterna. Ytterligare finns det drag som skiljer sig såväl från finlandssvenskan som från sverigesvenskan och kan sägas vara typiska för just denna dialekt eller för österbottniskan.

Alla informanter talare naturligtvis inte helt likadant även om de tillhör samma dialektgrupp och samma generation, men det gick ändå tämligen lätt att igenkänna en del tydliga dialektala särdrag i det insamlade materialet. Informanterna påpekade att man talar dialekt mest när man talar med andra som kan samma dialekt. Några av informanterna kommenterade att det var svårt att använda sin egen dialekt med mig som inte talade samma dialekt. Trots detta använde informanterna en del dialektala ord och uttal även om de emellanåt kanske ”glömde bort” att man ska använda dialekt. Således kan det konstateras att man säkerligen fått ännu bättre material om man hade lyckats intervjua t.ex. något grupsamtal mellan flera dialekttalare i stället för att de i samband med denna studie fick tala för sig själva. Av praktiska skäl intervjuades informanterna dock separat i föreliggande studie.

Alla informanter har haft kontakter till Sverige och många av dem har även bott i Sverige en längre tid (se avsnitt 3.2.1). Vidare angav informanterna att de i vissa situationer talar dialekt medan de i vissa sammanhang använder det finlandssvenska standardspråket. Den fonetiska vacklan i dialekten, vilket en del av resultaten tyder på, kan således bero på de olika faktorerna som säkerligen påverkar dialekten: finlandssvenska, sverigesvenska och i viss mån även finska.

Med hjälp av det insamlade materialet kunde man utföra även vidare forskning t.ex. vad gäller olika prosodiska egenskaper i dialekten. I materialet förekommer det t.ex. riktigt med sammansatta ord och det vore intressant att studera intonationsmönster i dem, vilket helt utelämnats i denna studie. Likaså har satsmelodin studerats marginellt i föreliggande studie och noggrannare analys av den vore ett relevant forskningsobjekt. Vidare vore det intressant att jämföra fonetiska drag (såväl segmentella som suprasegmentella) mellan dialekten och det stadsmål som enligt Ivars (se t.ex. Ivars 2012) talas i kärnstaden i Kristinestad.

LITTERATUR

- Ahlbäck, O. 1971. Svenskan i Finland. Skrifter utgivna av Nämnden för svensk språkvård 15. Andra upplagan. Stockholm: Läromedelsförlagen.
- Aho, E. 2010. Spontaanin puheen prosodinen jaksottelu. Doktorsavhandling. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Alhbäck, O. 1983. Österbottniska dialekter. I: Svenska Österbottens historia IV. Vasa: Svenska Österbottens landskapsförbund. 549–559.
- Andersson, L.-G. 2008. Dialekter och sociolekter. I: Sundgren, E. (red.). Sociolingvistik. Stockholm: Liber AB. 34–70.
- Bergman, G. 1995. Kortfattad svensk språkhistoria. Stockholm: Prisma Magnum.
- Boersma, P. Weenink, D. 2018. PRAAT: Doing phonetics by computer. Version 6.0.43 [Dataprogram] <http://www.praat.org>.
- Bruce, G. 2010. Vår fonetiska geografi. Om svenskans accenter, melodi och uttal. Lund: Studentlitteratur.
- Bruce, G. 2012. Allmän och svensk prosodi. Lund: Studentlitteratur.
- Brøndum-Nielsen, J. 1951. Dialekter og dialektforskning. Köpenhamn: Schultz.
- Elert, C.-C. 2015. Allmän och svensk fonetik. Nionde upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Engstrand, O. 2008. Fonetik light [lajt]: kortfattad ljudlära för språksstudier och uttalsundervisning. Malmö: Studentlitteratur.
- Garlén, C. 1988. Svenskans fonologi. Lund: Studentlitteratur.
- Gårding, E. 1974. Kontrastiv prosodi. Lund: Liber.
- Gårding, E. 1998. Intonation in Swedish I: Hirst, D. & diChristo, A. (red.) Intonation Systems. A Survey of Twenty Languages. Cambridge: University Press. S. 112–130.
- Gårding, E. & Kjellin, O. 1998. Vårt tal. Uppsala: Hallgren & Fallgren Studieförlag AB.
- Harling-Kranck, G. 1981. De finlandsvenska dialekternas regionala indelning – förslag till gränsdragningar I: Loman, B. (red.). De finlandssvenska dialekterna i forskning och funktion. S. 65–80.
- Holmberg, K. A. 1986. Mål och bygd i Sideby. Uppsala: Almqvist & Wiksell International.

- Holmberg, K. A. 1990. Siiboon berettar. Bygdemål från Sideby, Skaftung och Ömossa i Österbotten. Stockholm: Almqvist & Wiksell International; Vasa: Scriptum.
- Hultman, O. F. 1894. De östsvenska dialekterna. Finländska bidrag till svensk språk- och folklivsforskning. Helsingfors. S. 113–303.
- Iivonen, A. et al. 1987. Puheen intonaatio. Helsinki: Gaudeamus.
- IPA – International Phonetic Association. 2015.
https://www.internationalphoneticassociation.org/sites/default/files/IPA_Kiel_2015.pdf (hämtad 2.11.2018)
- Ivars, A.-M. 1991a. Språket i Kristinestad I: Andersson, E. & Loman, B., Folkmålsstudier 33. Meddelanden från Föreningen för nordisk filologi. Åbo: Åbo Akademis kopieringscentral. S. 73–88.
- Ivars, A.-M. 1991b. Finlandssvenskans ställning i förhållande till det svenska riksspråket. I: Språkbruk (4).
- Ivars, A.-M. 1996. Stad och bygd – Finlandssvenska stadsmål i ett regionalt och socialt perspektiv. I: Folkmålsstudier 37. Meddelanden från Föreningen för nordisk filologi r.f. Helsingfors: Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur.
- Ivars, A.-M. 2012. Vad händer med språket i Kristinestad? I: Lehti-Eklund, H., Lindholm, C. & Sandström, C. (red.). Folkmålsstudier 50. Meddelanden från Föreningen för nordisk filologi. Helsingfors: Universitetstryckeriet. S. 101–128.
- Ivars, A.-M. 2015. Dialekter och småstadsspråk. Svenskan i Finland – i dag och i går I:1. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 798. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Josephson, O. 2002. Standardnormen i ett mångspråkigt Sverige I: Melander, B., Melander Marttala, U., Nyström, C., Thelander, M. & Östman, C. (red.). Svenskans beskrivning 26. Förhandlingar vid Tjugosjätte sammankomsten för svenskans beskrivning. Uppsala: Hallgren & Fallgren. S. 48–66.
- Kautonen, M. 2017. Finskspråkiga talares intonation av finlandssvenska i påståendeyttranden i fritt tal. I: Lehti-Eklund, H. & Lindholm, C. & Sandström, C. (red.) Folkmålsstudier 55. Meddelanden från Föreningen för nordisk filologi. Helsingfors: Föreningen för nordisk filologi. S. 31–60.
- Kim, Y. 2006. Variation and Finnish Influence in Finland Swedish Dialect Intonation I: Working Papers 52, Lund University, Centre for Languages & Literature, Dept. of Linguistics & Phonetics. S. 77–80.
- Kjellin, O. 2002. En ny terminologi till svenskans prosodi I: Melander, B., Melander Marttala, U., Nyström, C., Thelander, M. & Östman, C. (red.). Svenskans

beskrivning 26. Förhandlingar vid Tjugosjätte sammankomsten för svenskans beskrivning. Uppsala: Hallgren & Fallgren. S. 146–154.

Kolu, J. 2017. ”Me ollaan mukana tässä *experimentissä*” – Lingvistiska resurser och språkpraktiker i tvåspråkiga ungdomssamtal i Haparanda, Stockholm och Helsingfors. *Jyväskylä studies in humanities* 317. University of Jyväskylä.

Kommunförbundet:

https://www.kommunforbundet.fi/sites/default/files/media/file/2017-02-svensk-och-tvasprakiga-kommuner_0.pdf (hämtad 26.10.2018)

Kuronen, M. 2003. Finns det supradentala konsonanter även i finlandssvenskan? I: *Svenskans beskrivning 26*. Uppsala: Hallgren & Fallgren. S. 172–177.

Kuronen, M. 2016. Uttal av S2-finska med fokus på svenskspråkiga talare I: *Puhe ja kieli*, 36: 3, S. 147–174.

Kuronen, M. & Leinonen, K. 2001. Fonetiska skillnader mellan finlandssvenska och rikssvenska. I: *Svenskans beskrivning 24*. Linköping: Linköping University Electronic Press. S. 125–138.

Kuronen, M. & Leinonen, K. 2008. Prosodiska särdrag i finlandssvenska. I: Nordman, M., Björklund, S., Laurén, C., Mård-Miettinen, K., Pilke, N. (red.). *Svenskans beskrivning 29*. Skrifter utgivna av Svensk-Österbottniska samfundet nr 70. Vasa: Svensk-Österbottniska samfundet. S. 161–169.

Kuronen, M. & Leinonen, K. 2010. Svenskt uttal för finskspråkiga. Teori och övningar i finlandssvenskt och rikssvenskt uttal. Tampere: Juvenes.

Kuronen, M. & Leinonen, K. 2011. Historiska och nya perspektiv på svenskan i Finland. Tampere: Juvenes Print.

Latomaa, S. & Nuolijärvi, P. 2002. The language situation in Finland. I: *Current Issues In Language Planning* Vol. 3 (2). S. 95–110.

Leinonen, T. 2012. Indelning av finlandssvenska dialekter med särskild hänsyn till Åboland. I: Lehti-Eklund, H., Lindholm, C. & Sandström, C. (red.). *Folkmålsstudier* (50). Helsingfors: Föreningen för nordisk filologi. S. 155–173.

Leinonen, T. 2015a. Fonetisk kvantitet i finlandssvenska stadsmål I: *Talet lever!* – Fyra studier i svenskt talspråk i Finland. *Studier i nordisk filologi* 86. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. S. 165–193.

Leinonen, T. 2015b. Exempel på variation och förändring i större städers språk. I: Tandefelt, M. (red.). *Gruppspråk, samspråk, två språk*. *Svenskan i Finland – i dag och i går* I:2. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. S. 35–46.

Malmberg, B. 1967. *Lärobok i fonetik*. Lund: GLEERUPS.

- Malmberg, B. 1971. Svensk fonetik. Lund: GLEERUPS.
- Molde, B. 1983. Svenska språket I: Språkene i Norden. Arlöv: Esselte Studium AB. S. 43–64.
- Pamp, B. 1978. Svenska dialekter. Stockholm: Natur och kultur.
- Pettersson, G. 2005. Svenska språket under sjuhundra år. En historia om svenskan och dess utforskande. Lund: Studentlitteratur.
- Petyt, K. M. 1980. The study of dialect. An introduction to dialectology. London: André Deutsch.
- R Core Team. 2018. R: A Language and Environment for Statistical Computing. Version 3.5.1 [Dataprogram] <https://www.R-project.org/>
- Reuter, M. 2015. Finlandssvenskt uttal. I: Tandefelt, M. (red.). Gruppsspråk, samspråk, två språk. Svenskan i Finland – i dag och i går I:2. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. S. 19–34.
- Riad, T. 2014. The phonology of Swedish. Oxford: Oxford University Press.
- Spara det finlandssvenska talet. <http://www.sls.fi/sv/spara-talet> (hämtad 17.6.2018)
- Statistikcentralen: <http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/287.html> (hämtad 23.4.2015)
- Svenskt i Finland:
http://www.folktinget.fi/Site/Data/1597/Files/SVENSK_i_FINLAND.pdf
(hämtad 23.4.2015)
- Söderholm, E. 1998. Kieli, murre, varieteetti vai oma kieli? – Pohjoiskalotin kielet ja kielimuodot. I: Virittäjä (4). S. 571–592.
- Thors, C.-E. 1981. En översikt över den finlandssvenska dialektforskningen under etthundra år I: Loman, B. (red.). De finlandssvenska dialekterna i forskning och funktion (Meddelanden från stiftelsen för Åbo Akademi Forskningsinstitut nr. 64), Åbo: Åbo Akademi. S. 39–44.
- Young, N. 2018. Talrytmens sociala betydelse i det senmoderna Stockholm. I: Nordand – nordisk tidskrift för andrespråksforskning. Nr. 01/2018. Oslo: Universitetsforlaget. S. 41–63.
- Wiik, K. 1998. Fonetikan perusteet. Helsinki: WSOY.
- Wiik, B. 2002. Studier i de österbottniska dialekternas fonologi och morfologi. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Wessén, E. 1970. Våra folkmål. Lund: Fritzes.

BILAGA 1 – INFORMANTUPPGIFTERNA

Materialinsamling för en pro gradu-avhandling

Forskare: Kirsi Kiviniemi

Bakgrundsinformation om informanten:

besvara följande frågor skriftligt

Namn: _____

Födelseår: _____

Boendeort: _____

Första språket / modersmålet: _____

Kunskaper i finska: _____

Färdigheter i andra språk: _____

Hur mycket / hur ofta använder du finska (talar, lyssnar, skriver, läser)?: _____

Har du kontakter med Sverige? (Har du bott där en längre tid? Har du släktingar/
vänner i Sverige? Följer du Sveriges medier (TV, radio, press osv.)? Andra
kontakter?): _____

OBS.

Informanternas anonymitet garanteras under alla skeden. Materialet förvaras och undersökningen görs enligt goda etiska regler för denna typ av undersökningar.

BILAGA 2 – INTERVJUFRÅGORNA

1. Intervju

- Hur länge har du bott i Sideby/Skaftung?
- Vad tycker du om området? Hurdant är det (eller har det varit) att bo i Sideby/Skaftung?
- Hurdan är språksituationen i Sideby/Skaftung? Hur mycket talar man svenska, finska eller möjligen andra språk?
- Vad tycker du om svenskan här? Tycker du att du talar dialekt?
- Hurdana fritidsaktiviteter erbjuds det i Sideby/Skaftung-området?
- Vad brukar du göra på fritiden?
- Finns det några sevärdheter i Sideby/Skaftung?

BILAGA 3 – BILDBERÄTTELSEN

2. Berätta i lugn och ro det vad du ser i den här bilden. Vad händer i den?

- Du kan tänka dig att du måste beskriva bilden för en blind person som vill veta så gott som allt som finns i bilden.

BILAGA 4 – DE ANALYSERADE YTTRANDENA

1. jää he sier uut å vaa en fiin sommardaag å (1)
2. ja troo bestemt de e skarvor (1)
3. en ugglå sãm sittär på kvistin å soåvår (1)
4. å feldär nier i bjoninas kafemutsjin (1)
5. å nedanföör stobbin så iere en burk me svensk hånung (1)
6. å siekärt ee de tå svensk myyror å (1)
7. å så haar vi en hara breivär (1)
8. å en muus sãm groåtär (1)
9. stoorå blåå tåårar sãm falder (1)
10. å så haar vi en riev sãm sittär å leesär daagens nyheter (1)
11. å så kommer de trii svaanar flyygande sii ja (2)
12. å häär sittär en fågel på kvistin å sjungär förstås (2)
13. å så en iigelkått e däär me taggarna uutååt (2)
14. de häå måst vaa från svårje då siekärt (2)
15. ja ska börja nierifrån (2)
16. å siir hande honungsburtsin (2)
17. å en massa pissmöirar sãm gaar (2)
18. å så har vi hande igelkottin (2)
19. å så haa vi hande hara (2)
20. å mösse sãm sittär breivär (2)
21. å så haar vi mikkell riev sãm liesär daagens nyhietär (2)
22. ten jien riev sãm leesä daagens nyheetär (3)
23. en hara sãm lyydes (3)
24. he måst vaa en fågel hede (3)
25. fåglin kvittrar (3)
26. å ten jie en ekår som heetär ikurn åp siibydialektin (3)
27. å ten den häå pismöra sãm kryypär fram å ska haa (3)
28. soolen skiiner (3)
29. vi haa ju mytse soolskiin i siiby (3)
30. ten e grenskoojin (3)
31. på hisin bildin sii ja en heil deil (4)
32. en sool lyyser he e en vakker mårån troo ja hitse (4)
33. å fåglan sjunger å (4)
34. å bjonnen han haa hånung (4)
35. tåm haa hitta hånungsburtsin (4)
36. å iigelkottin röökär piipo (4)
37. he e nå nytt fö miig fö ja haar aldrig sett i natuuri jaag
38. så he je harapoppon (4)
39. å så finns he vakra blommår ten å så (4)
40. å upp i tre finns en ekår sãm gnaagar på en kott (4)
41. å i baakgrunnin så finns he stoorå grenar så (4)
42. jaa he va en vakkeran bild faktist (5)
43. soolen lyyser å (5)
44. fåglan sjungär å (5)
45. vakkeran grenskoog ti de baakåm (5)
46. å nån staar å liesär daagens nyhietär å (5)
47. he sii glatt uut faktiskt (5)
48. å så jie en hara (5)
49. he e noo ett möss (5)
50. jaa men dåm sii noog faktist glaad uut allihoop (5)

BILAGA 5 – ETT PRAAT-SKRIPT FÖR F0-ANALYS

```
1 # dir2f0csv.praat
2 # @Copyleft (2018): Kirsi Kiviniemi, Tomi Kiviniemi
3 # Produces a single CSV file which contains "all"
4 # f0 values for each sound file in the specified directory.
5 #
6 # This Praat script crawls through the directory dir
7 # and extracts the pitch (f0) from all files with the given suffix.
8 # The pitch is extracted evenly data_points_n times for every file
9 # and saved in the pitch_vector. In other words, all sound files
10 # are scaled to have equal length.
11 #
12 # The obtained data points in the pitch_vector are printed
13 # to the outputfile, one column for each file. The last
14 # column contains the pointwise average value computed from
15 # the files. It is computed using only existing values;
16 # manual inspection is essential in order to see whether
17 # the average curve actually makes sense.
18 #
19 # The resulting CSV file has file names as headers
20 # for each column (the average column is just "average").
21 #
22 # Requires praat_version > 6030 (vectors).
23
24
25 form Command line arguments
26   text dir
27   text outputfile
28   positive data_points_n 100
29
30   text suffix ".mp3"
31   positive Time_step 0.01
32   positive Minimum_pitch_(Hz) 50
33   positive Maximum_pitch_(Hz) 350
34 endform
35
36 # All files with the given suffix (in the specified directory).
37 # Note that for example "some_id.mp3" is a valid suffix.
38 strings = Create Strings as file list: "list", dir$ + "*" + suffix$
39 files_n = Get number of strings
40
41
42 # Vector to contain ALL pitch values. The values are stored
43 # consecutively using the traditional matrix configuration.
44 # Every column contains the data from one file.
45 # Indexing is done as (i = row, j = column):
46 #   pitch_vector# [i + data_points_n*j].
47 len = (files_n+1) * data_points_n
48 pitch_vector# = zero# (len)
49
50
51 # Check if the output file already exists.
52 # (The script appends to the outputfile later,
53 # so it's preferable to have a clean starting point!)
54 if fileReadable (outputfile$)
55   exitScript: "ERROR! The file " + outputfile$ + " already exists. ERROR!"
56 endif
57
58
59
```



```

60 # Process the audio files and fill the vector with f0s.
61 for file_i from 1 to files_n
62     selectObject: strings
63     filename$ = Get string: file_i
64     appendFile: outputfile$, filename$ + ", "
65
66     file$ = Read from file: dir$ + filename$
67
68     tmin = Get start time
69     tmax = Get end time
70     dt = (tmax - tmin) / data_points_n
71     pitch$ = To Pitch: time_step, minimum_pitch, maximum_pitch
72
73     for t to data_points_n
74         time = tmin + (t-1)*dt
75         idx = data_points_n * (file_i - 1) + t
76         p = Get value at time: time, "Hertz", "Linear"
77
78         # Undefined values are set to zero.
79         if (p <> undefined)
80             pitch_vector# [idx] = p
81         else
82             pitch_vector# [idx] = 0
83         endif
84     endfor
85 endfor
86 appendFile: outputfile$, "average" + newline$
87
88
89 # Print the actual numerical output.
90 for t from 1 to data_points_n
91     average_sum = 0
92     average_n = 0
93
94     for j from 1 to files_n
95         idx = data_points_n * (j-1) + t
96         p = pitch_vector# [idx]
97
98         appendFile: outputfile$, fixed$ (p, 8)
99         appendFile: outputfile$, ", "
100
101         # Data points with zero pitch are ignored.
102         if (p <> 0)
103             average_sum = average_sum + p
104             average_n = average_n + 1
105         endif
106     endfor
107
108     average = 0
109     if (average_n <> 0)
110         average = average_sum / average_n
111     endif
112
113     appendFile: outputfile$, fixed$ (average, 8) + newline$
114     # Sometimes printing also average_n might be beneficial.
115 endfor

```